

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Smalleheerweg (Gent, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2019J294
Oktober - November 2019

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Floortje Heirman, Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2019

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	19
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	19
1.4.1.1	Landschappelijke situering	20
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	23
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	24
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	25
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	27
1.4.2.1	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	27
1.4.2.2	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	27
1.4.2.3	Overzicht van de gekende archeologische waarden	32
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	38
1.4.2.5	Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en cultureel kader	42
1.5	Synthese	44
2	Bibliografie.....	46

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).....	13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).....	14
Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).....	16
Figuur 6: Grondplan van het gelijkvloers en de kelderverdieping (Bron: opdrachtgever).....	16
Figuur 7: Grondplan van de eerste verdieping (Bron: opdrachtgever).....	17
Figuur 8: Doorsnedes (Bron: opdrachtgever).....	17
Figuur 9: Doorsnede kelderverdieping (Bron: opdrachtgever).....	18
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	20
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	21
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).....	21
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de profiellijnen (Bron: Geopunt).....	22
Figuur 14: Hoogteverloop, NNW-ZZO en WZW-ONO (Bron: Geopunt).....	22
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische kaart (Bron: Geopunt). ...	23
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische kaart (Bron: Geopunt). ...	24
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (Bron: Geopunt).	26
Figuur 18: Projectgebied en omgeving weergegeven op de Ferrariskaart, 1777 (Bron: Geopunt).	29
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1777 (Bron: Geopunt).....	29
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, 1840 (Bron: Geopunt). 30	
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	30
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart Vandermaelen, 1846-1854 (Bron: Geopunt).....	31

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970 (Bron: Geopunt).....	31
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de gekende archeologische waarden binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).	33
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	38
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....	39
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	39
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2005-2007 (Bron: Geopunt).....	40
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	40
Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt).....	41
Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).....	41
Figuur 32: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de beschermde gehelen (Bron: Geopunt).....	43

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....	7
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	19
Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.	27

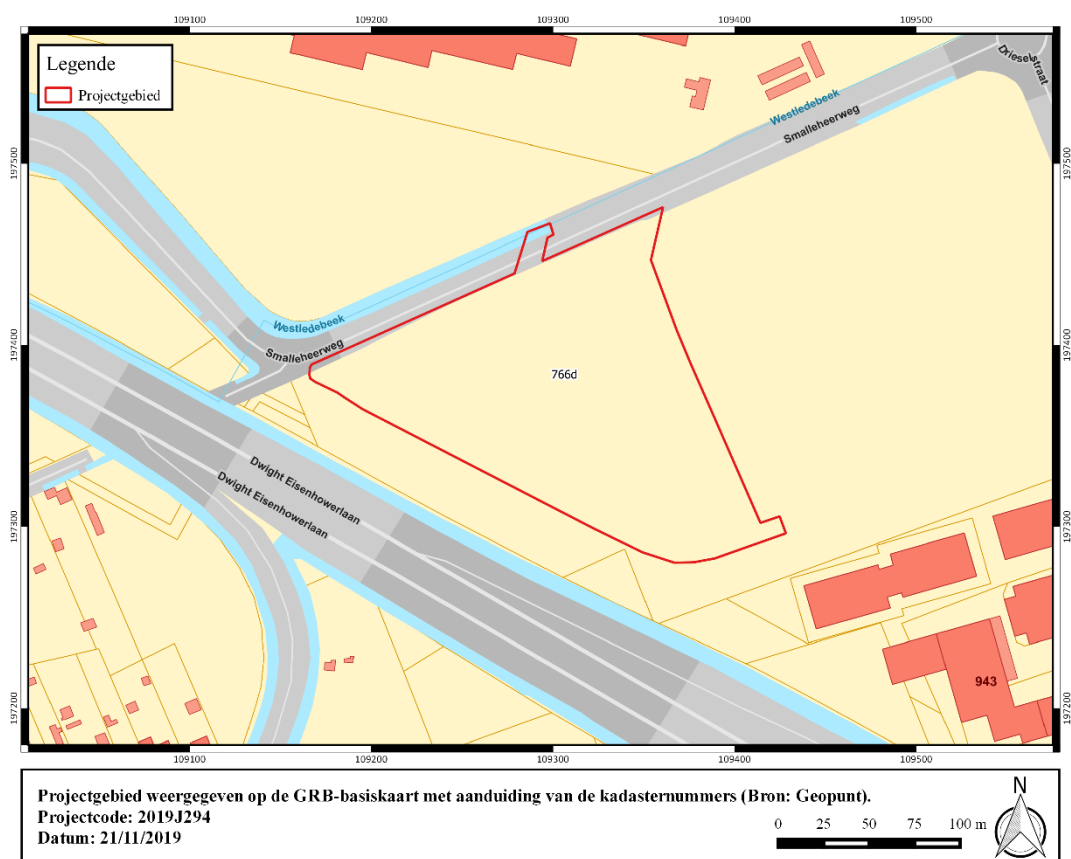
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

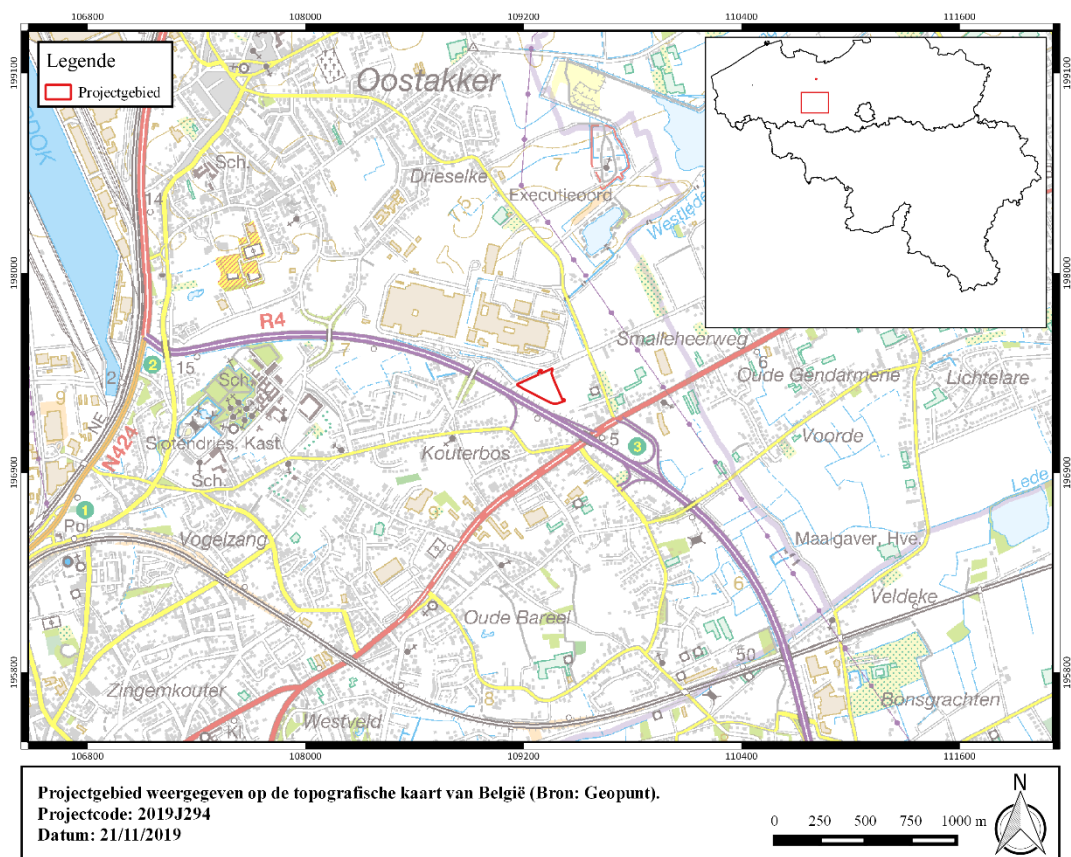
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Gent
	Deelgemeente	Oostakker
	Postcode	9041
	Adres	Smalleheerweg 9041 Oostakker
	Toponiem	Smalleheerweg
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 109154 Y _{min} = 197283 X _{max} = 109402 Y _{max} = 197476
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Gent, Afdeling 17/Oostakker, Sectie B, nr. 766d (partim) Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Floortje Heirman (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als lokaal bedrijventerrein met openbaar karakter. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 5000 m² of meer beslaat.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 2,45 ha; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel economisch onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen. De opdrachtgever wenst het verkrijgen van de vergunning af te wachten.

Daarom wordt geadviseerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Smalleheerweg Oostakker werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Ferrariskaart, 1771-1777
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp, 1842-1879
- Topografische kaart Vandermaelen, 1846-1854
- Topografische kaart Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

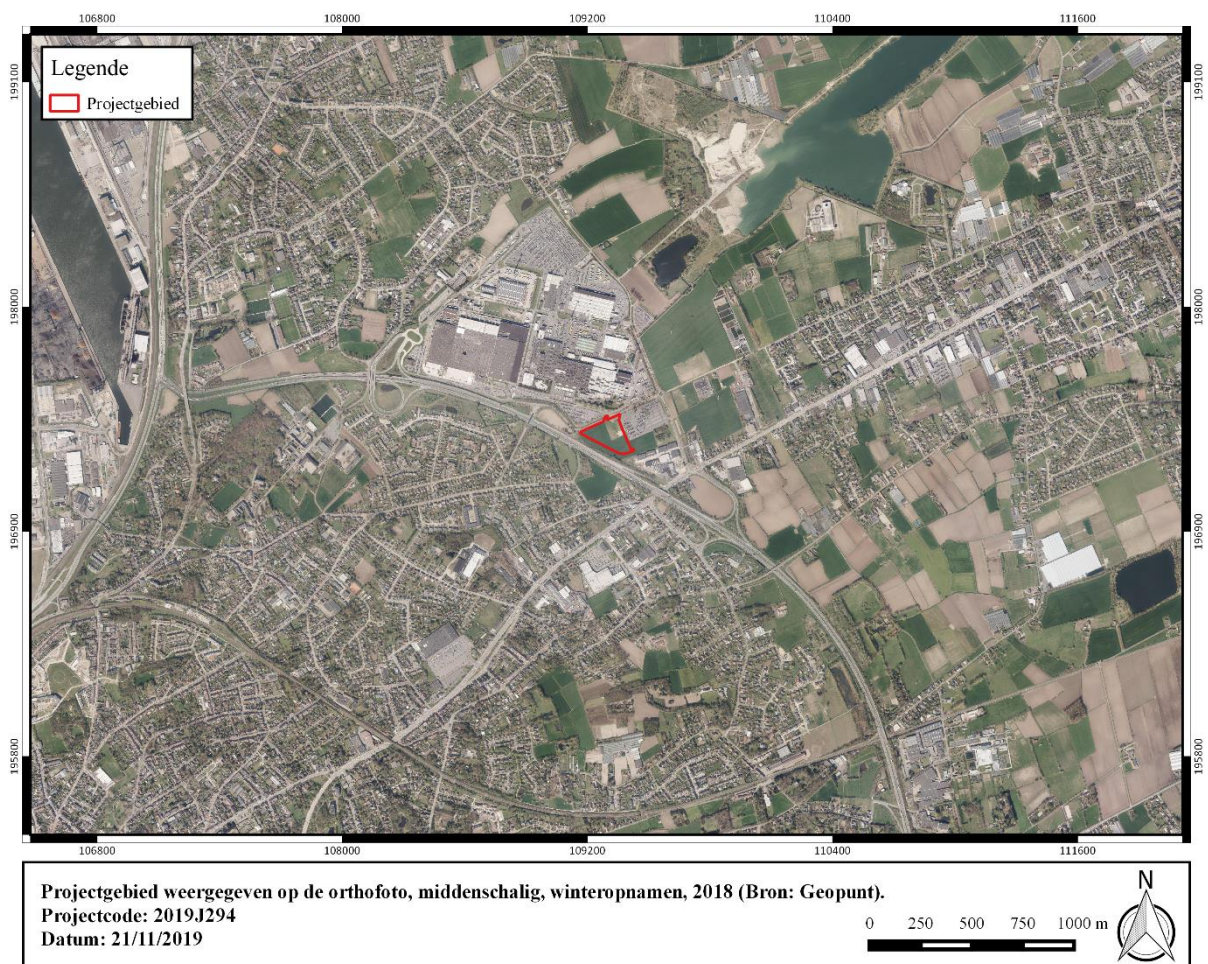

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Oostakker, deelgemeente van Gent, in de provincie Oost-Vlaanderen. Oostakker is een noord-Gentse randgemeente gelegen ten oosten van het Kanaal Gent-Terneuzen en de expresweg Gent-Zelzate.

Het plangebied is gelegen op de hoek van de Smalleheerweg en de Dwight Eisenhowerlaan, ter hoogte van het rondpunt in de Drieselstraat, op zo'n 2,2 km ten zuidoosten van de huidige dorpskern van Oostakker. Het projectgebied beslaat een oppervlakte van ca. 2,45 ha en omvat een deel van het perceel 766d van afdeling 17, sectie B. De noordwestelijke grens sluit aan bij de Smalleheerweg; de noordoostelijke grens, de zuidoostelijke en zuidwestelijke grens doorkruisen het perceel 766d. Net ten noorden, langsheen de noordwestelijke grens, stroomt de Westledebeek, op zo'n 1,8 km ten zuidoosten de Lede. Het Kanaal Gent-Terneuzen is op ca. 4 km ten noordwesten van het plangebied te situeren.

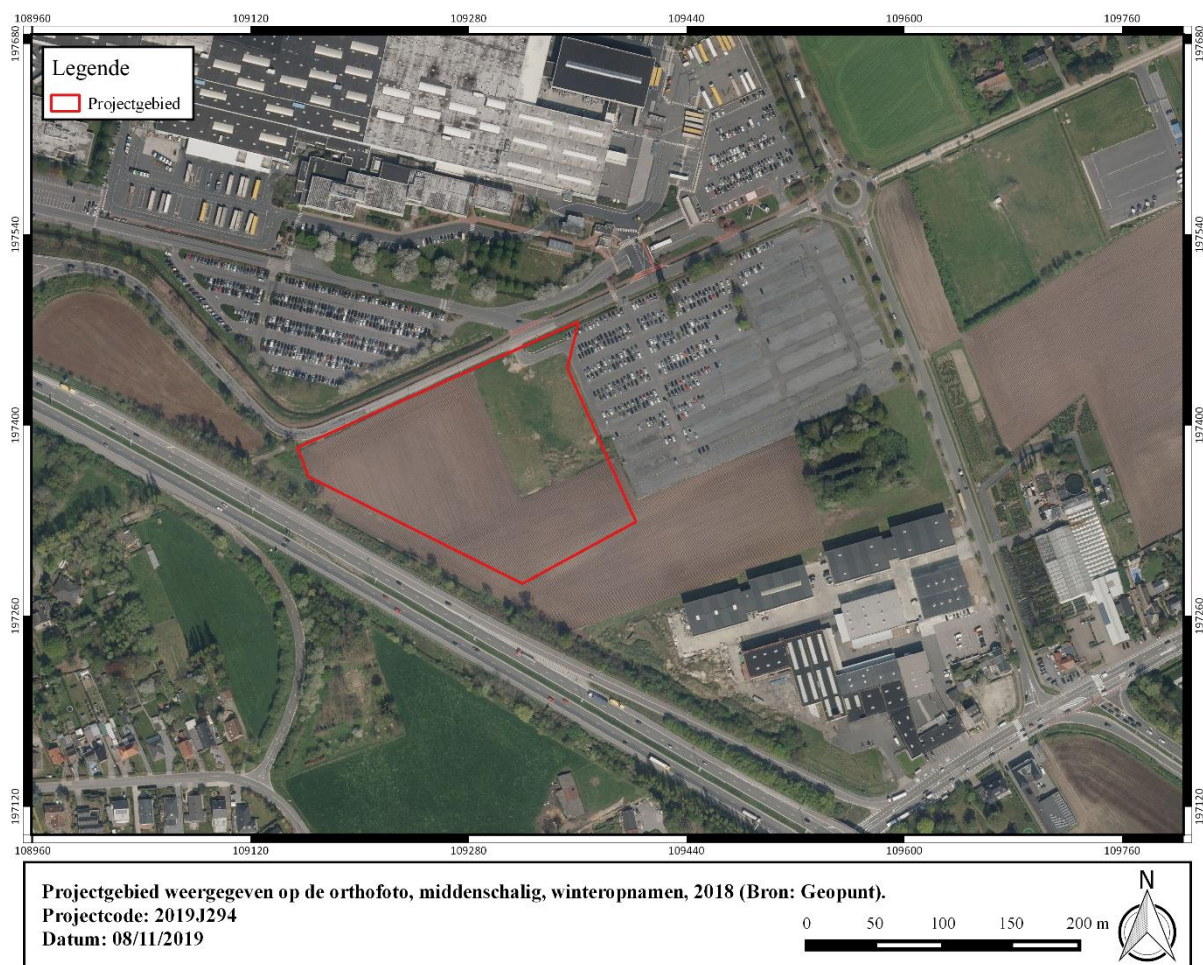
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 2,45 ha.

In het noorden van het projectgebied, ter hoogte van de Smalleheerweg, situeert zich verharding van ca. 400 m² die fungeert als inrit naar de parking ten oosten van het projectgebied. Het overgrote deel van het plangebied is ingenomen door akkerland. Ten slotte is ongeveer 6343 m² in gebruik als braakliggende zone. Binnen deze zone situeren zich twee noordwest-zuidoost georiënteerde taluds die tot ontwikkeling zijn gekomen wanneer het noordoostelijk deel van het terrein werd ingericht als werfzone. Deze taluds situeren zich 2 meter hoger dan het omliggende terrein.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever wenst een terrein van 2,45 ha aan de Smalleheerweg te Oostakker (Gent) te ontwikkelen. Het betreft de oprichting van een Experience Center met een footprint van ca. 1660 m². Dit gebouw zal meerdere functies dragen: onthaal, expositie, restaurant, auditorium, vergadering en events, product and brand exhibition,...

Via een trap en lift wordt de kelderverdieping bereikt die een oppervlakte zal hebben van ca. 425 m². De ondergrondse ruimte zal voornamelijk dienst doen als berging en als technical room. De kelderverdieping wordt uitgegraven tot een diepte van ca. 5 m-mv.

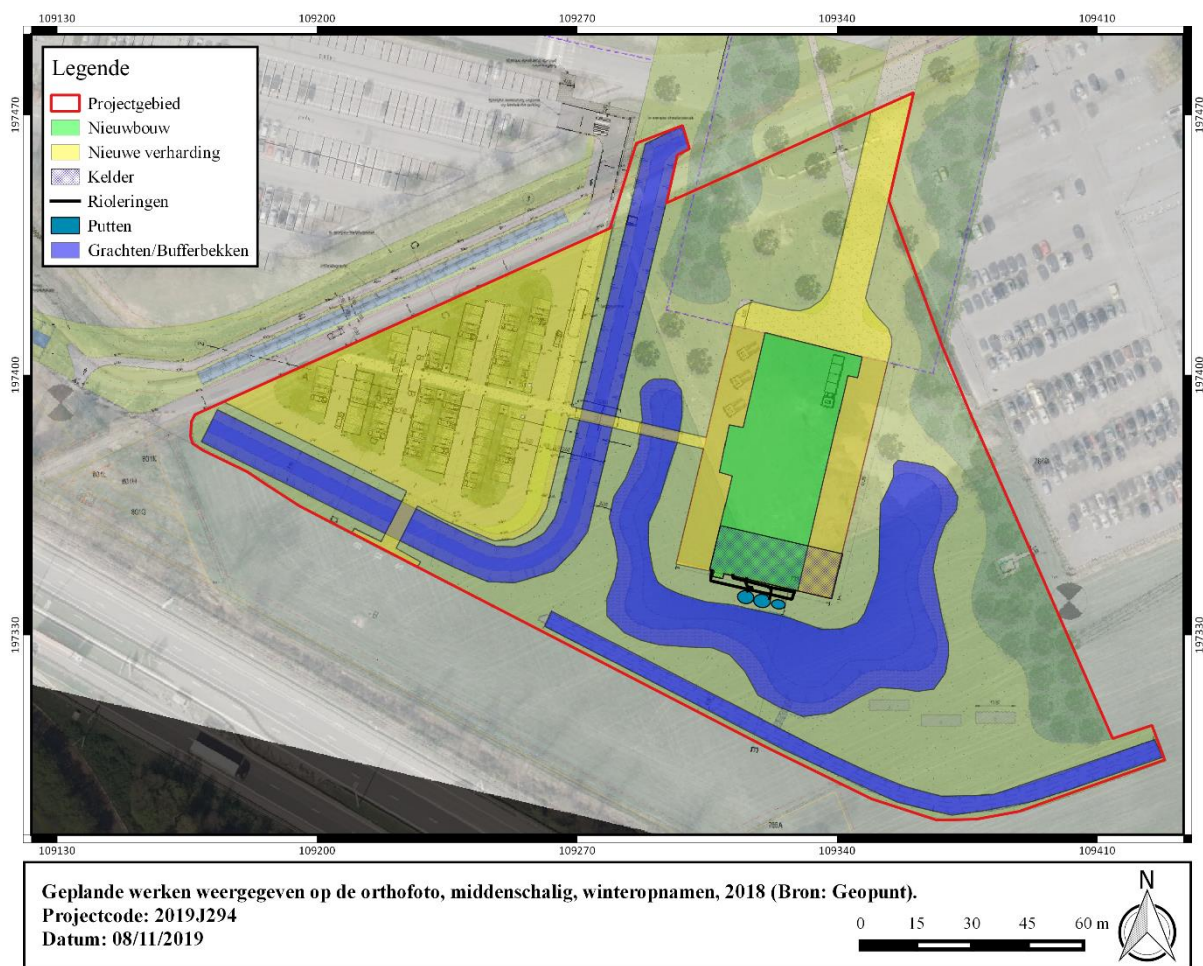
Het nieuwe nulpas van het gebouw komt op een hoogte van ca. 8,5 m TAW. Gelet de huidige hoogteligging zal het terrein eerst deels opgehoogd en deels afgegraven moeten worden. Centraal binnen het plangebied situeert zich een ophoging die afkomstig is van eerdere werken op de site. Deze opgehoogde grond zal over een deel van het terrein uitgevlakt worden. De oorspronkelijke hoogteligging van het terrein varieert tussen de 7.5 en 7.7 m TAW, wat impliceert dat een deel van het terrein voorafgaand aan de werken met ca. 1 meter zal worden opgehoogd. Deze ophoging zal enkel plaatsvinden ter hoogte van de nieuwbouw en omliggende verharding. Ten zuiden van het gebouw worden een aantal nieuwe putten voorzien (gecombineerde oppervlakte ca. 31 m²). Deze worden aangelegd tot een diepte van ca. 2 m-mv.

Rondom het gebouw wordt nieuwe verharding aangelegd. Tevens wordt een nieuwe weg gerealiseerd die de verbinding zal vormen tussen de nieuwbouw en de Smalleheerweg. Aan de westzijde van de nieuwbouw zal een smalle wegenis uitlopen richting een nieuw aan te leggen parkeergelegenheid. De totale oppervlakte van de te verharden zone bedraagt ca. 6507 m². Voor deze verharding dient een bodemingreep gerekend te worden van ca. 50 cm-mv.

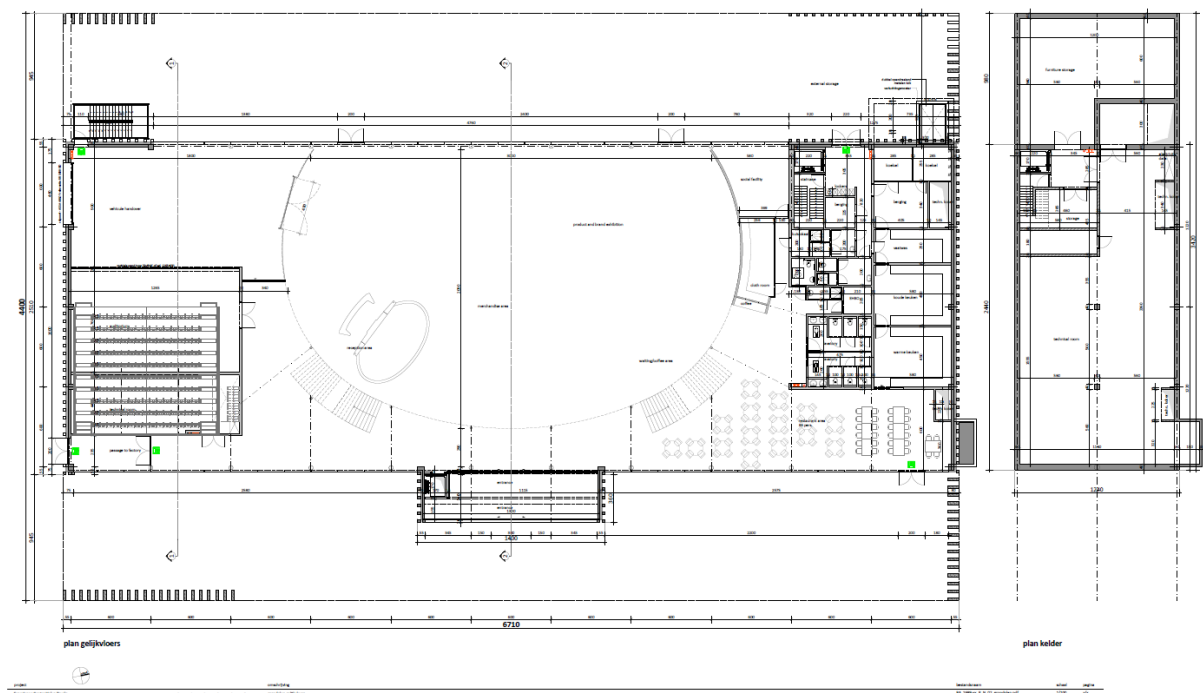
Langsheen de parkeergelegenheid wordt een nieuwe gracht gerealiseerd die zal aansluiten op de Westledebeek. De oppervlakte van deze gracht bedraagt ca. 2054 m². De gracht wordt aangelegd tot een diepte van ca. 1,8 m-mv. Ten zuiden van de nieuwbouw wordt een bufferbekken voorzien over een oppervlakte van 2947 m² tot een diepte van max. 1,20 m-mv. Langsheen de zuidzijde van het perceel wordt tevens een gracht gerealiseerd over een oppervlakte van 831 m² tot een diepte van 1,80 m-mv. Het overige deel van het terrein wordt aangelegd als groenzone, hiertoe wordt een bodemingreep gerekend van ca. 30 cm-mv.

Onderstaande inplantingsplan toont reeds een visualisatie van de volledige ontwikkeling. Binnen deze fase worden echter enkel de geplande werken voorzien die zijn opgenomen binnen de contour van het plangebied.

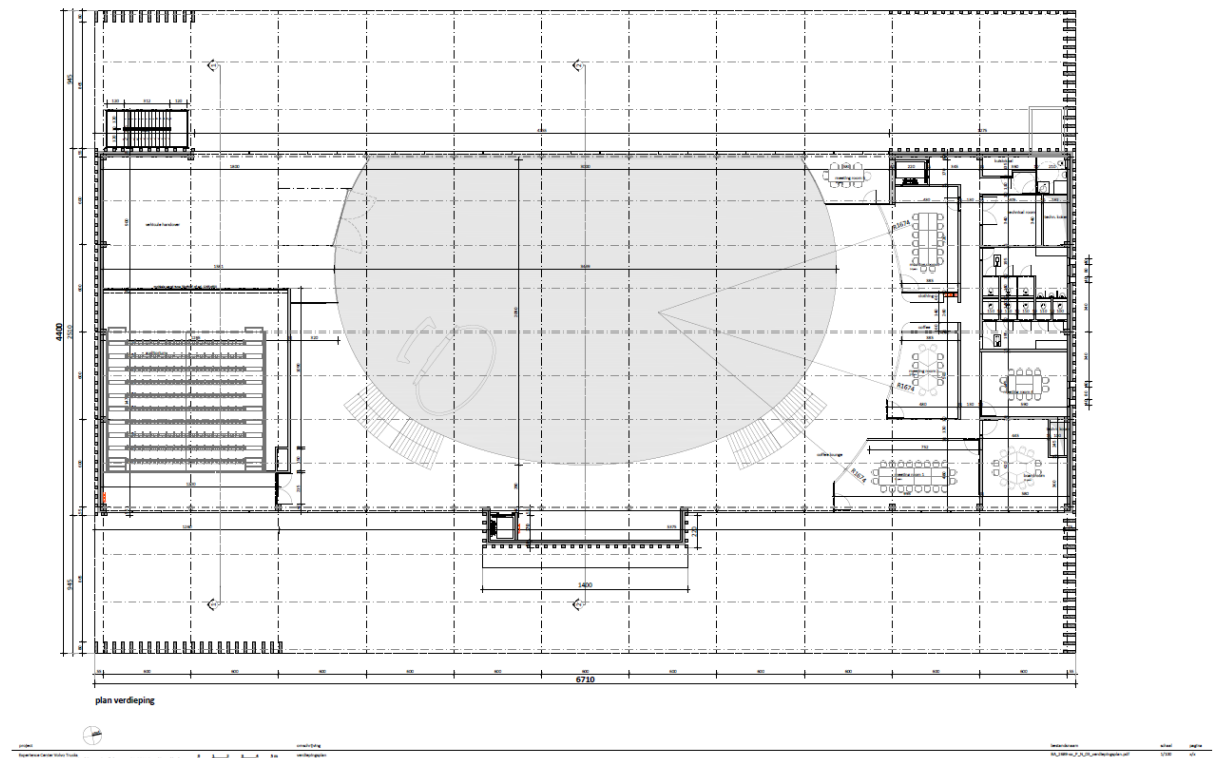

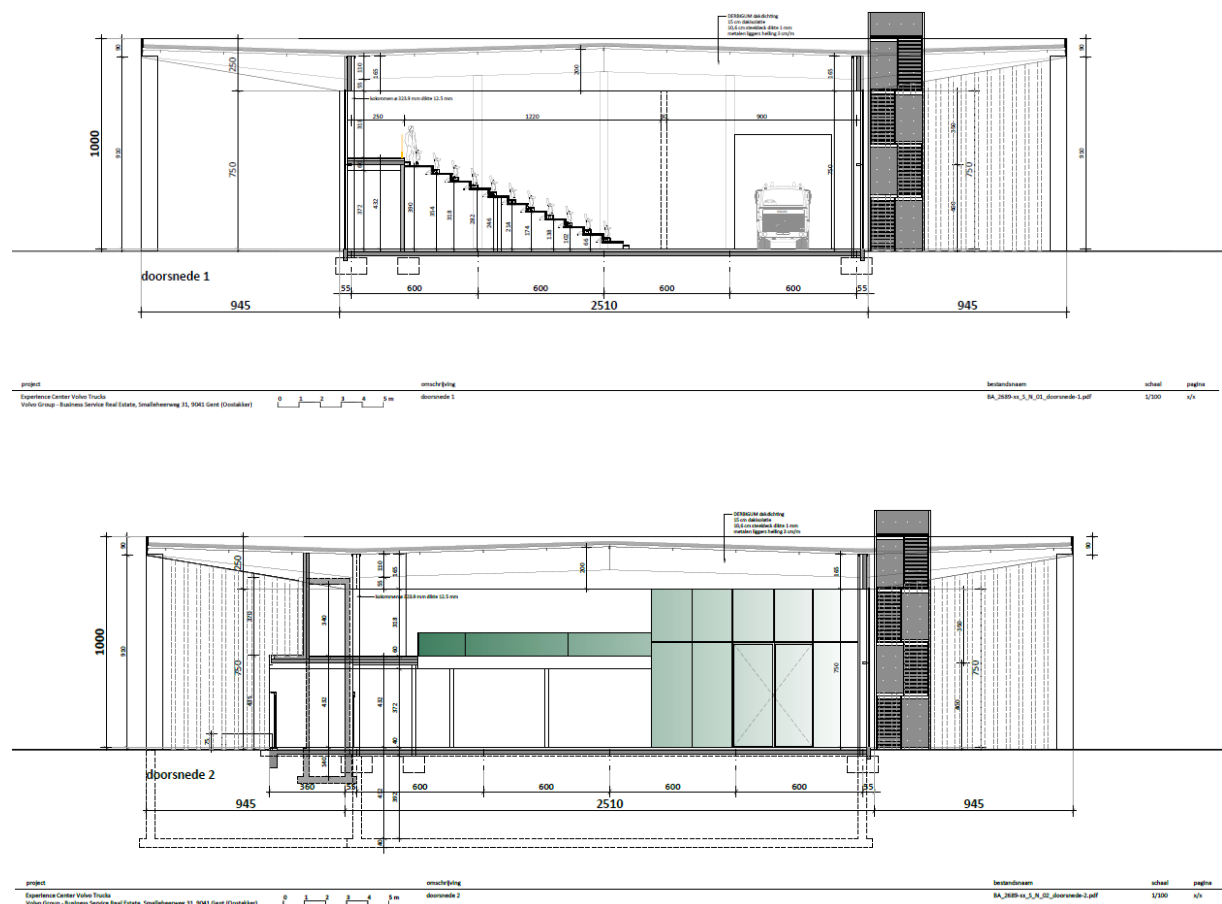
Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).

Figuur 6: Grondplan van het gelijkvloers en de kelderverdieping (Bron: opdrachtgever).

Figuur 7: Grondplan van de eerste verdieping (Bron: opdrachtgever).

Figuur 8: Doorsnedes (Bron: opdrachtgever).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

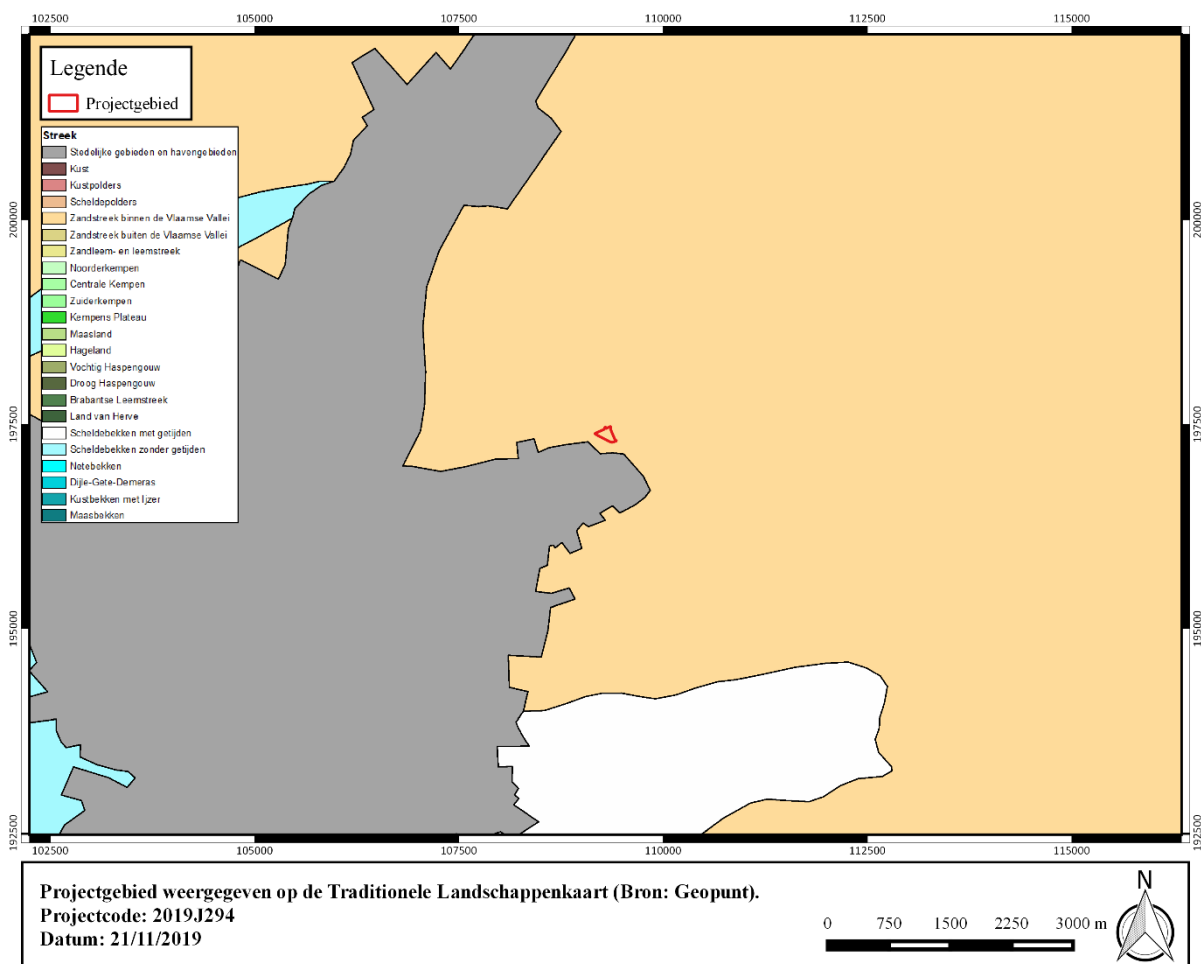
Bron	Informatie
Landschappelijke situering	Zandstreek binnen de Vlaamse Vallei
Tertiair	Formatie van Lede
Quartair	Type 3: fluviatiele afzettingen / eolische afzetting / hellingsafzetting
Bodemtypes	Zdh, Zch
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	7,1 – 9,9 m TAW
Hydrografie	Bekken van de Gentse Kanalen (deelbekken: Moervaart) Waterlopen: Westledebeek, Ledebeek

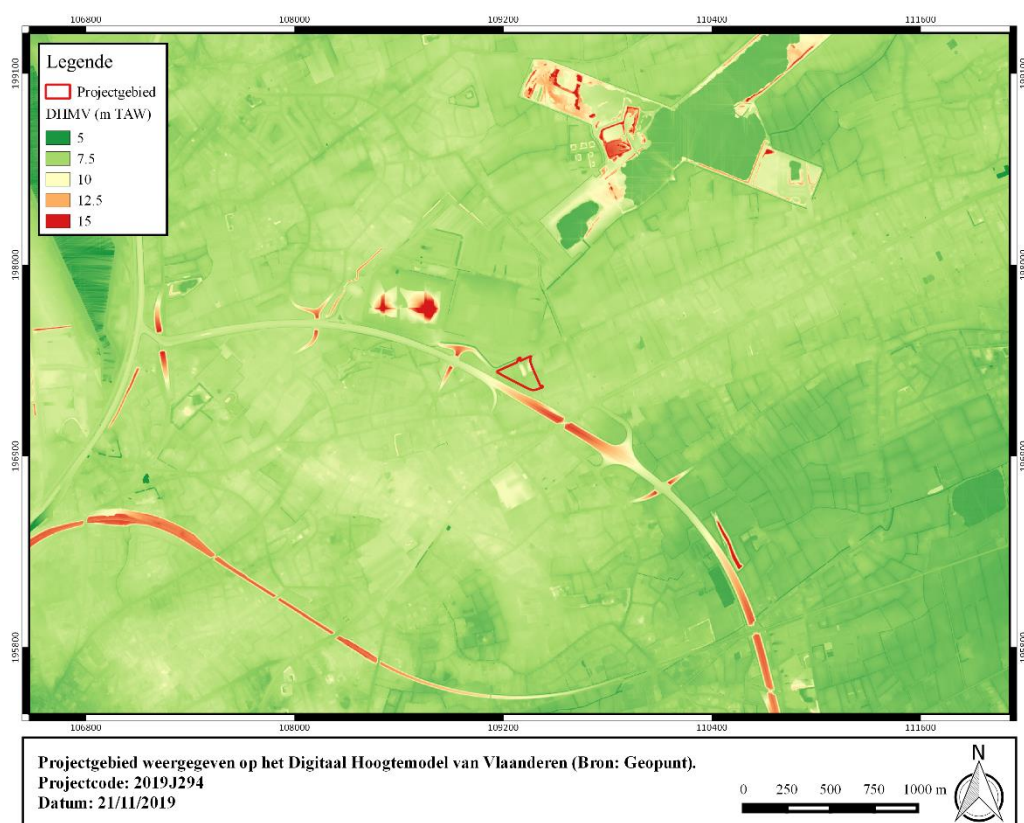
1.4.1.1 Landschappelijke situering

Landschappelijk gezien is het plangebied gelegen in de Zandstreek binnen de Vlaamse Vallei. Oostakker kent een vlak reliëf met geringe hoogteverschillen tussen de droge hoge ruggen en de natte depressies. Het terrein is gelegen op de noordelijke flank van een oost-west gerichte dekzandrug waarop ook de dorpskern van Lochristi zich heeft ontwikkeld. Ten noordoosten van het plangebied indiceert een duidelijke kruisvorm op het DHMV een oorspronkelijk WO I-vliegveld. Binnen het plangebied varieert de TAW waarde tussen 7,1 - 9,9 m TAW. In het noordoostelijk deel van het terrein situeren zich twee taluds die ca. 2 meter hoger gelegen zijn dan het omliggende terrein. Op heden is de impact van deze ophogingswerken op de bodem niet gekend.

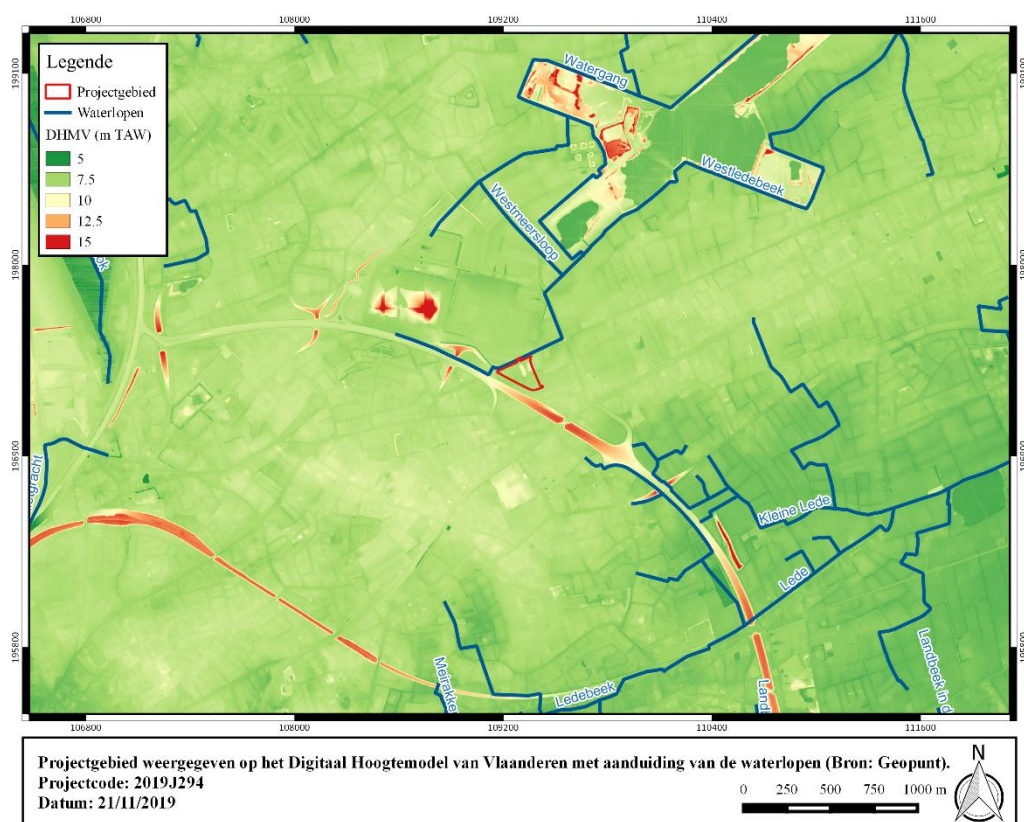
Hydrografisch gezien is het projectgebied gelegen in het bekken van de Gentse Kanalen (deelbekken: Moervaart). Langsheen de noordwestelijke grens van het plangebied stroomt de Westledebeek, op zo'n 1,7 km ten zuiden de Ledebeek en ca. 4 km ten noordwesten het Kanaal Gent-Terneuzen.

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

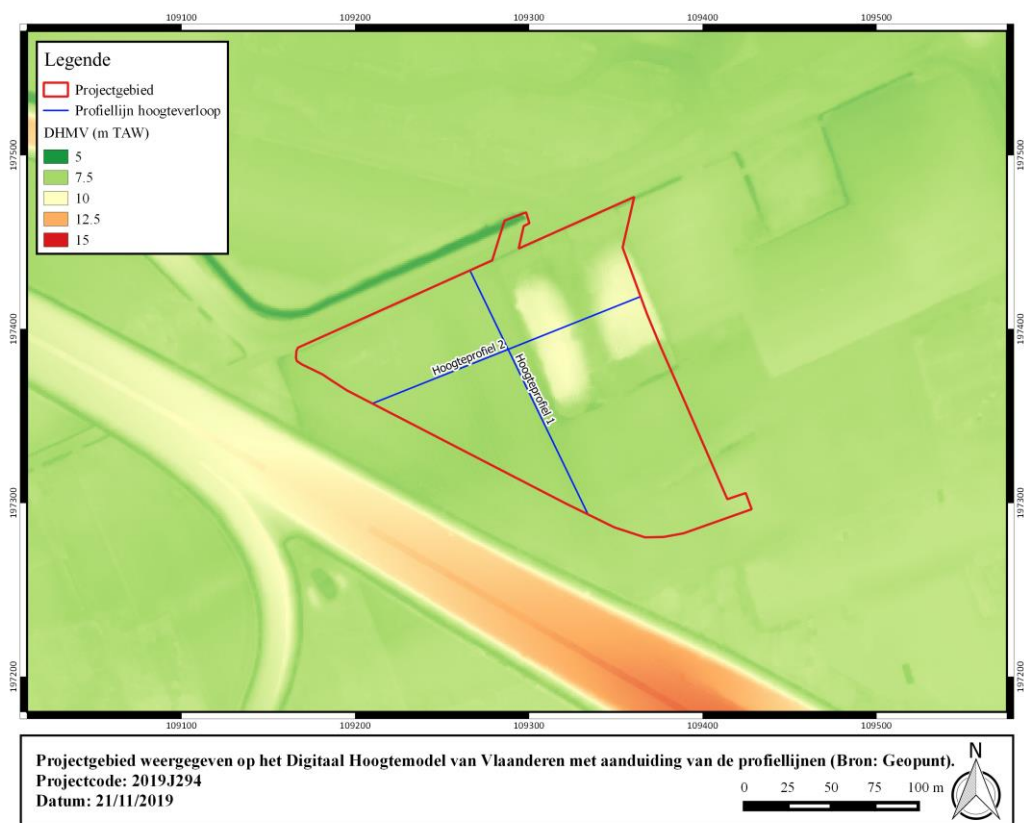

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

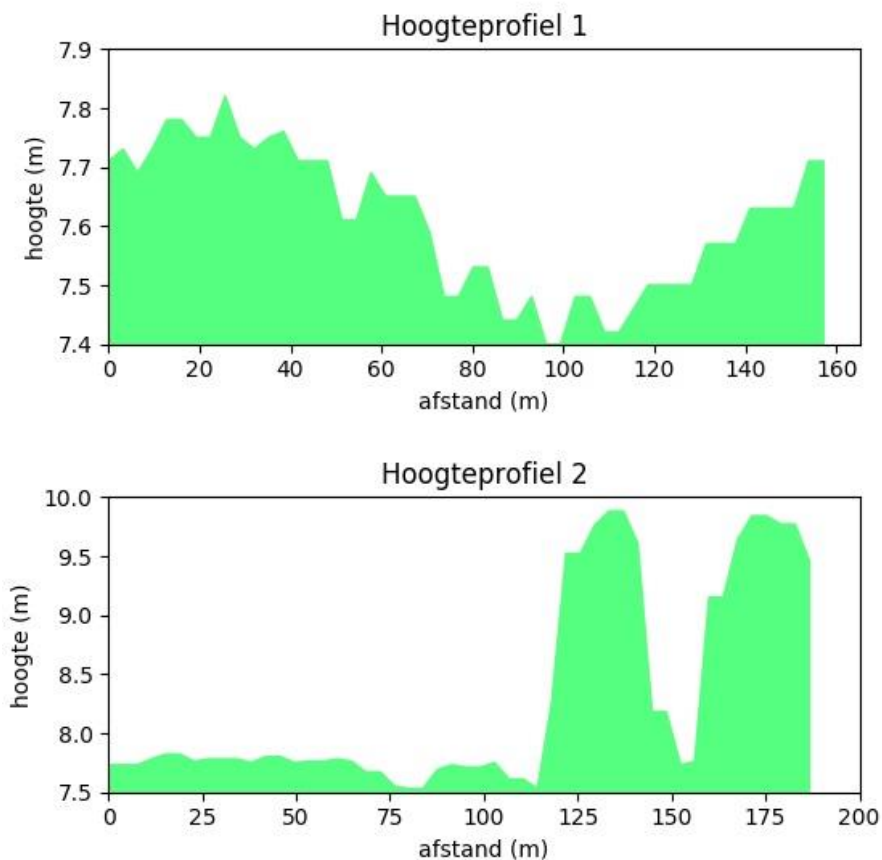

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

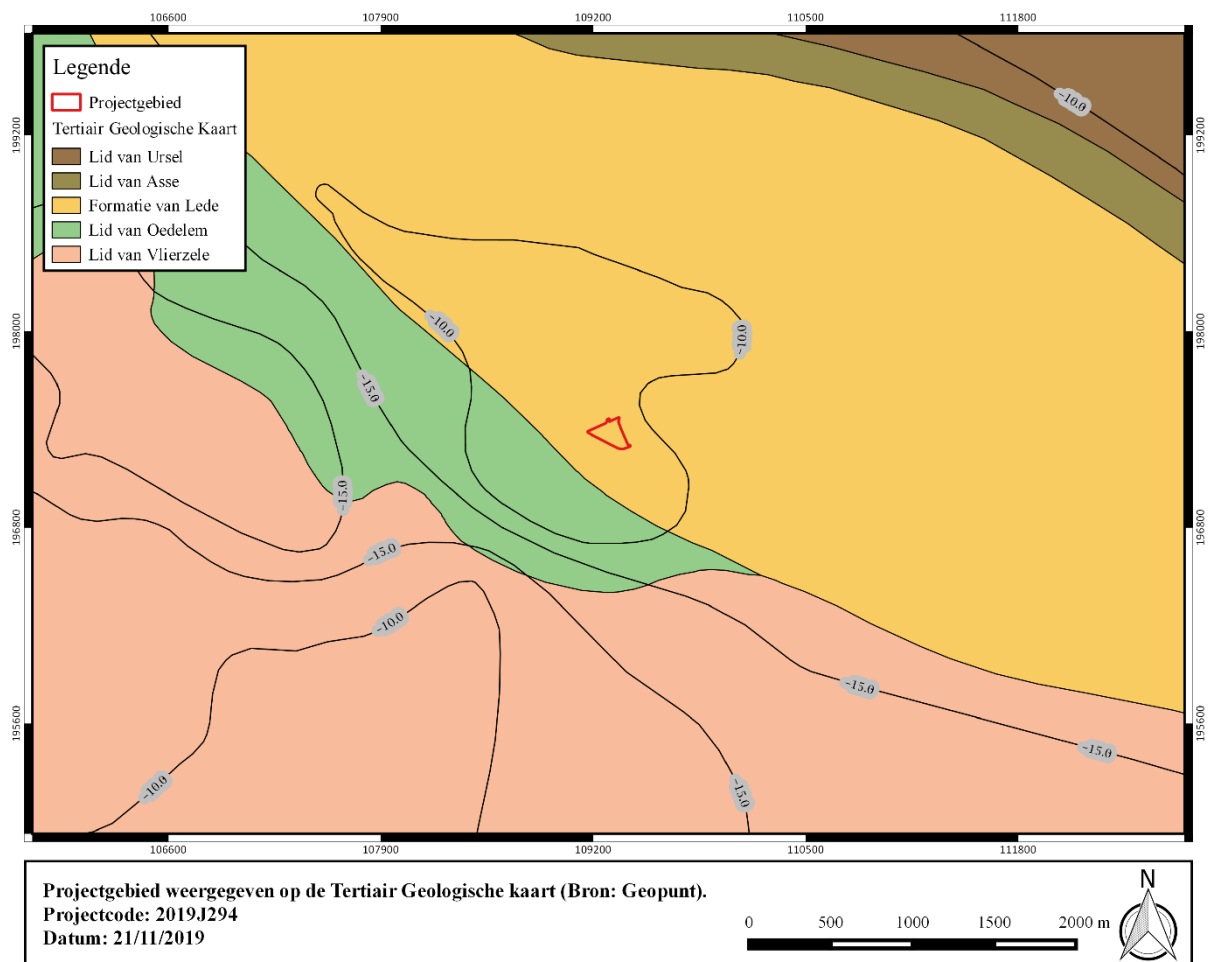
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de profiellijnen (Bron: Geopunt).

Figuur 14: Hoogteverloop, NNW-ZZO en WZW-ONO (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in de **Formatie van Lede**. Deze formatie bestaat uit ondiep-mariene zandige sedimenten en komt voor in het noorden van Oost-Vlaanderen en Brabant en in het grootste deel van Antwerpen. De formatie is opgebouwd uit kalk- en glauconiethoudend fijn zand afgezet in een kalm, kustnabij milieu met stroming vanuit de oostkust van Groot-Brittannië. De formatie is meestal ontkalkt naar het zuiden toe en er kunnen ijzeroxidecocreities voorkomen. De basis bestaat uit een grindlaagje met herwerkte fragmenten uit onderliggende afzettingen, herwerkte schelpen en *Nummulites laevigatus*. Indien de formatie niet verweerd is kan deze makkelijk herkend worden door de aanwezigheid van *Nummulites variolarius*. De formatie bevat tevens drie banken zandige kalksteen of kalkzandsteen en zijn ontstaan op niveaus die oorspronkelijk een aanrijking hebben van biogeen materiaal. Deze aanrijking komt door accumulatie van schelpfragmenten afgezet onder invloed van stormen (tempestieten) bij sporadische zeespiegeldalingen. De zandsteenbanken werden intensief ontgonnen als bouwsteen (Balegemse Steen).

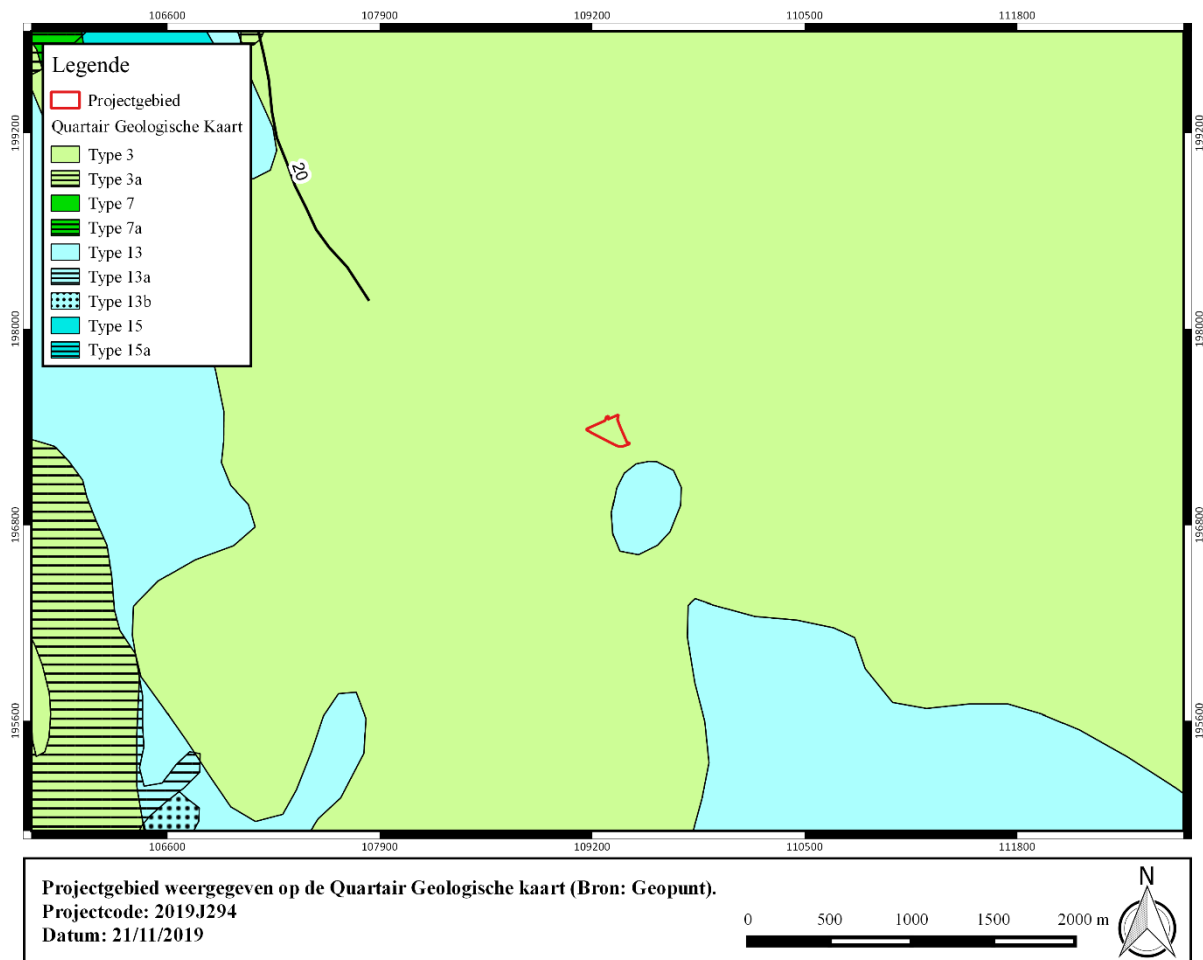

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 3**. Dit type bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zandleem tot leem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen bevatten van het Quartair.

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodemvormingsprocessen

Binnen het projectgebied kunnen twee bodemtypes geconstateerd worden.

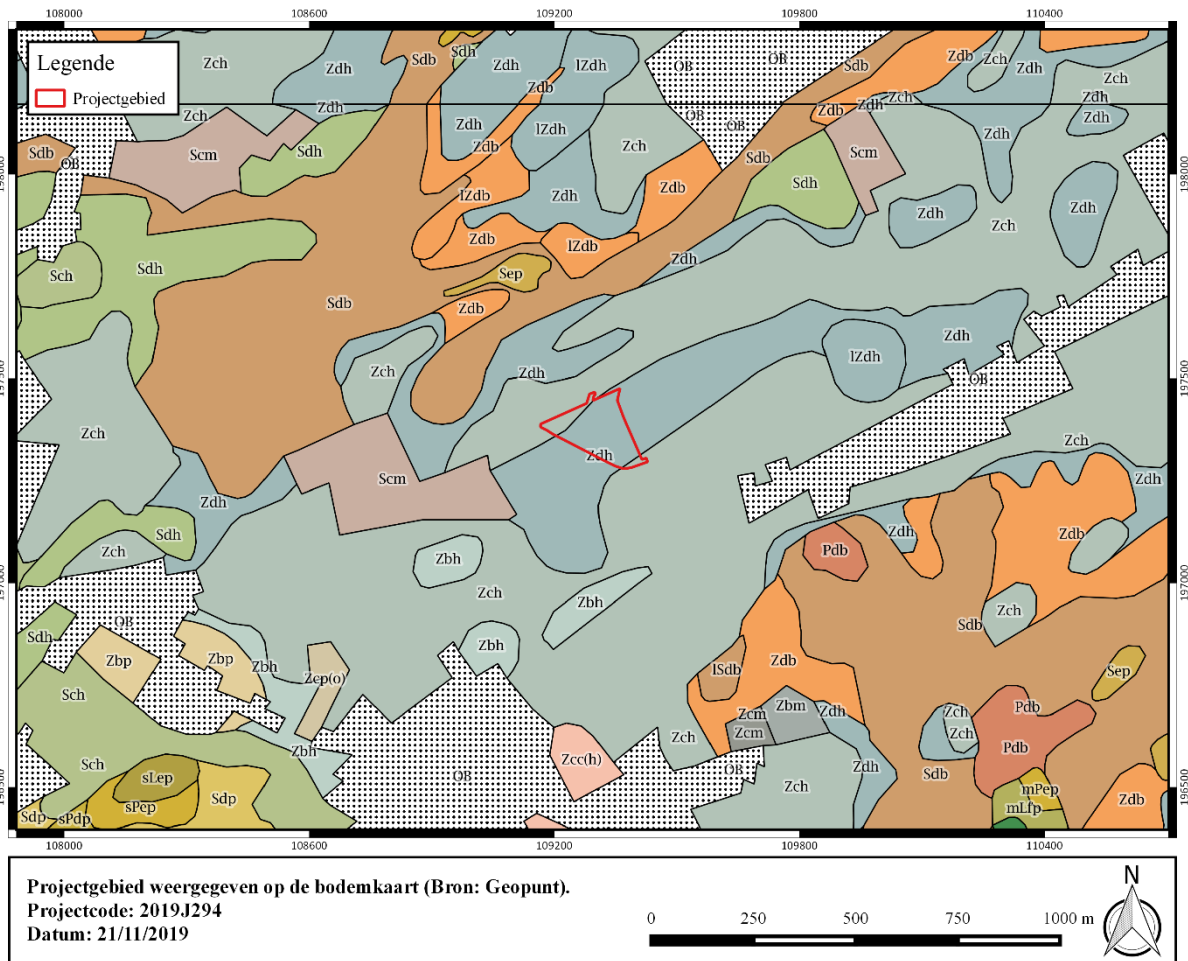
Het bodemtype **Zdh** wordt op basis van het World Reference Base Classificatiesysteem gekarteerd als zijnde **Terric Anthrosols**. De *Reference Soil Group* 'Anthrosols' verwijst naar bodems die eeuwenlang zijn aangerijkt met organische stof zoals met plaggen of strooisel uit moerasbossen in de Kempen, met teelaarde in het land van Waas waardoor bolle akkers zijn ontstaan, of stadsmest rond stedelijke centra. Typisch hebben deze bodems zwarte humusrijke horizonten van meer dan 50 cm. De *First Principal Qualifier* 'Terric' verwijst naar een oppervlaktehorizont gevormd door het aanbrengen van verschillend grondmateriaal over de eeuwen heen. dit kan met aarde aangerijkte mest zijn, stadsafval, modder, kustzand. De basenverzadiging van deze horizont is hoog.

Het bodemtype **Zdh** is een matig natte zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont. Het is een Postpodzol met een sterk gehomogeniseerde bovengrond van meer dan 30 cm dik, donker bruingrijs en met een hoog humusgehalte (3-5%). Roestverschijnselen beginnen tussen 40 en 60 cm en zijn vaak moeilijk of niet waar te nemen gezien deze zich bevinden in de Podzol B. Naar beneden toe worden deze roestverschijnselen duidelijker.

Het bodemtype **Zch** wordt eveneens ingedeeld als **Terric Anthrosols**.

Het bodemtype **Zch** is een matig droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont. De bovengrond is goed humeus, 30-60 cm dik en donker bruingrijs van kleur. De Podzol B is 20-30 cm dik en is verbrokken in harde concretionen. Roestverschijnselen komen voor tussen 60 en 90 cm.

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Op basis van de gekende archeologische waarden kan menselijke aanwezigheid op het grondgebied van Oostakker worden vastgesteld vanaf het neolithicum. Ook voor de metaaltijden en de Romeinse periode zijn een ruim aantal vondsten gekend.

De eerste vermelding van Oostakker is in de 13de eeuw, in de betekenis van oostelijke akkers van de Sint-Baafsabdij. Voornoemde abdij verwierf sinds haar oprichting in de 7de eeuw stelselmatig geheel de heerlijkheid Oostakker. Slotene ontwikkelde zich tot het voornaamste uitbatingcentra van de heerlijkheid en leeft nog verder in het toponiem Slotendries. Op basis van archeologische vondsten, o.a. in de vorm van een huisplattegrond (CAI ID 211468), kon menselijke aanwezigheid in de vroege middeleeuwen worden vastgesteld; Door de grote ontginningsbeweging van de 12de eeuw ontstonden tal van nieuwe landbouwuitbatingen. Ten noordwesten van het plangebied zijn minstens twee volmiddeleeuwse nederzettingen gelokaliseerd.

Het eigenlijke dorpscentrum ontwikkelde zich aan de Kapelledries, onafhankelijk van de oudste nederzettingen en sites. Op deze dries situeerde zich met zekerheid een kapel vanaf 1350. Aanvankelijk behoorde geheel Oostakker tot de parochie van Heilig Kerst, gelegen binnen de poorten en vesten van Gent. In 1578 werd de Sint-Laurentiuskerk tot parochiekerk verheven. Tot het eind van het Ancien Regime behoorde Oostakker tot de heerlijkheid van Sint-Baafs en ressorteerde het dorp onder de kasselrij van Oudburg.³

1.4.2.2 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

Ter bestudering van het projectgebied worden hieronder een aantal historische kaarten in beschouwing genomen. Deze kaarten zijn momentopnamen doorheen de geschiedenis en verschaffen ons inzicht in de bebouwingshistoriek van het desbetreffende projectgebied.

Het plangebied is op meerdere historische kaarten af te lezen. Hieronder worden zowel de kaart de Ferrariskaart (1771-1777), de Atlas der Buurtwegen (1840), de Poppkaart (1842-1879), de topografische kaart Vandemaelen (1846-1854) en de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970) besproken.

Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.

Bron	Jaartal	Historische Situatie
Ferraris	1771-1777	Akkerland, deel van een weg
Atlas der Buurtwegen	1840	Geen bebouwing aanwezig, deel van een weg
Poppkaart	1842-1879	Geen bebouwing aanwezig, deel van een weg
Vandemaelen	1846-1854	Geen bebouwing aanwezig, deel van een weg
Kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw	1950-1970	Geen bebouwing aanwezig, gras- en akkerland

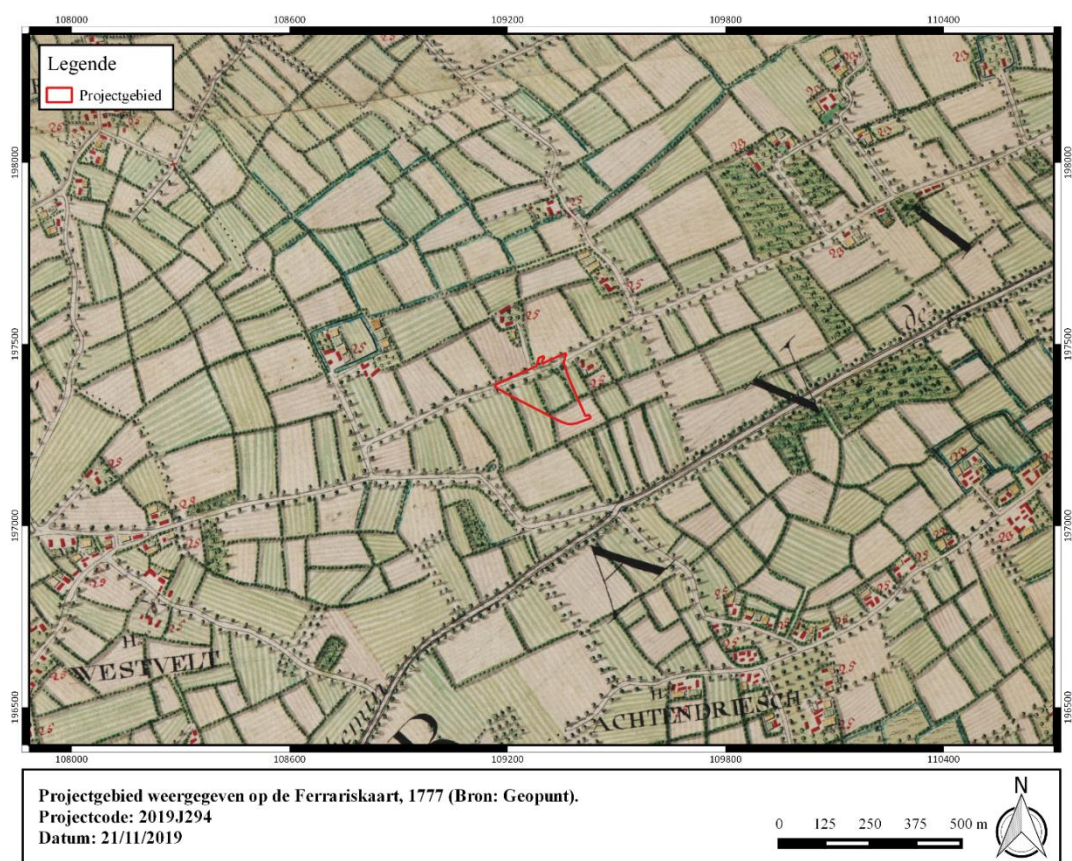
³ Inventaris Onroerend Erfgoed 2019: Oostakker [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14011>

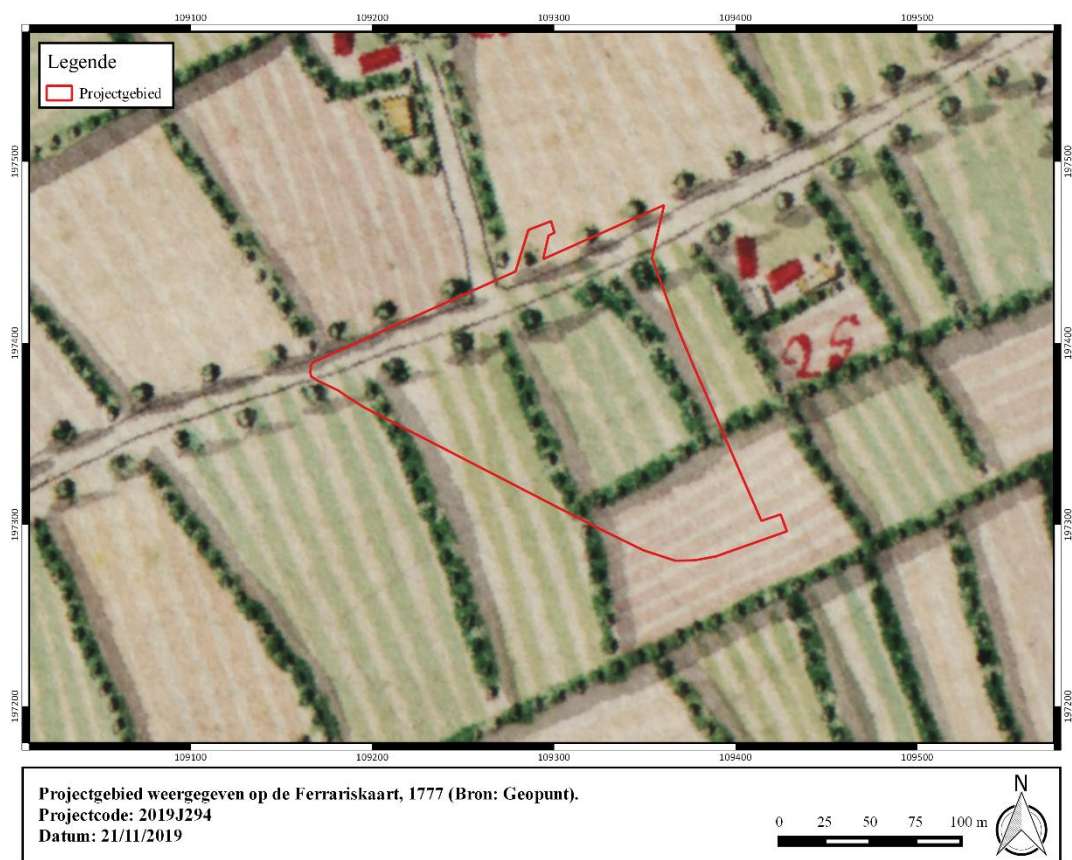
Luchtfoto	1971	Geen bebouwing aanwezig, gras- en akkerland
Luchtfoto	1979-1990	Geen bebouwing aanwezig, gras- en akkerland
Luchtfoto	2000-2003	Geen bebouwing aanwezig, gras- en akkerland
Luchtfoto	2005-2007	Geen bebouwing aanwezig, gras- en akkerland
Luchtfoto	2008-2011	Akkerland en braakliggend terrein
Luchtfoto	2015	Akkerland en braakliggend terrein
Luchtfoto	2018	Akkerland en braakliggend terrein

De Ferrariskaart karteert het plangebied als akker. Het verloop van de huidige Smalleheerweg is reeds duidelijk waarneembaar. Het tracé is op de Ferrariskaart weergegeven als een met bomen omzoomde weg. Precies ten oosten van het plangebied situeert zich een hoeve bestaande uit meerdere gebouwen. Ten noordoosten van het plangebied is het toponiem *Smallen Heirwech* op te merken. Ook de Antwerpsesteenweg is reeds aanwezig, aangeduid als *Chemin de Gand à Anvers*. De Dweight Eisenhowerlaan is niet waarneembaar. De omgeving van het plangebied wordt gekenmerkt door een open ruraal karakter met verspreide bebouwing.

Ook de 19e-eeuwse cartografische bronnen geven geen bebouwing weer binnen de projectgrenzen. Het gebouwenbestand ten oosten van het plangebied is wel waar te nemen. Vermoedelijk is het projectgebied in deze periode nog steeds in gebruik als akker. De situatie zet zich verder tot de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw. Het plangebied wordt van noord naar zuid aangesneden door een fijne waterloop die samenvalt met de grens tussen twee percelen. Ook op de Ministeriekaart is – binnen de projectgrenzen – geen bebouwing waar te nemen.

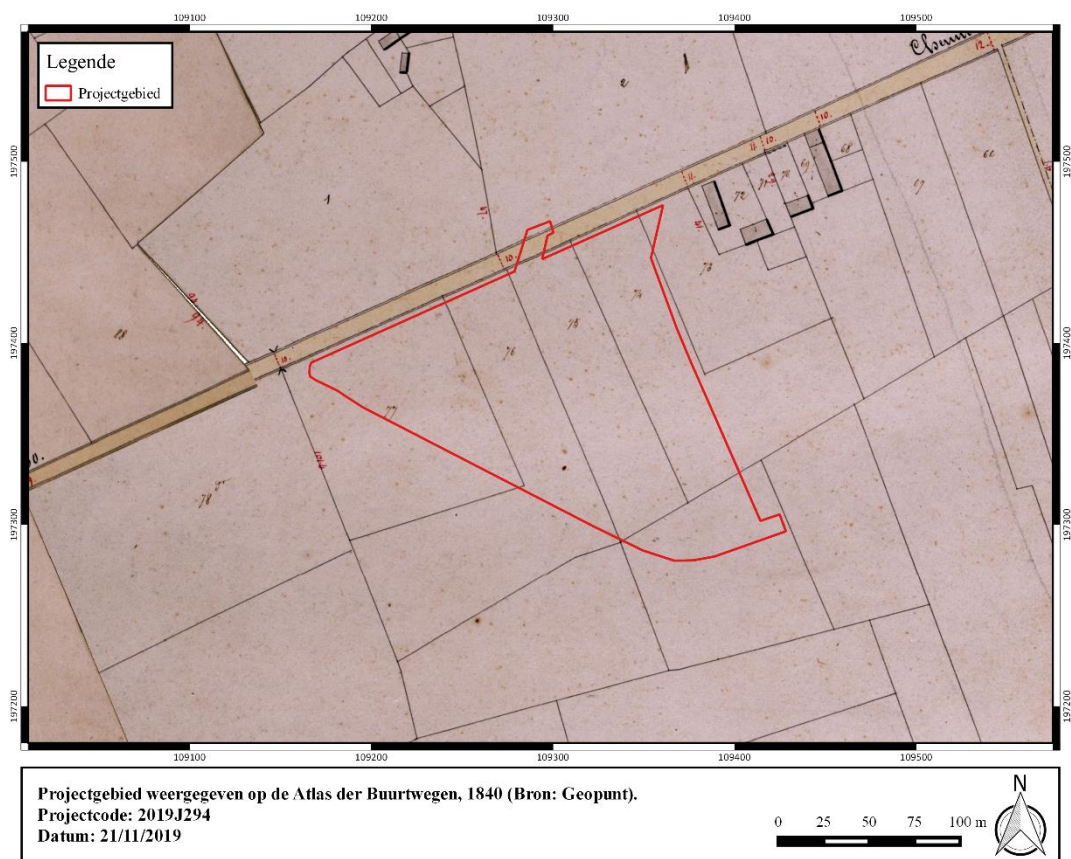

Figuur 18: Projectgebied en omgeving weergegeven op de Ferrariskaart, 1777 (Bron: Geopunt).

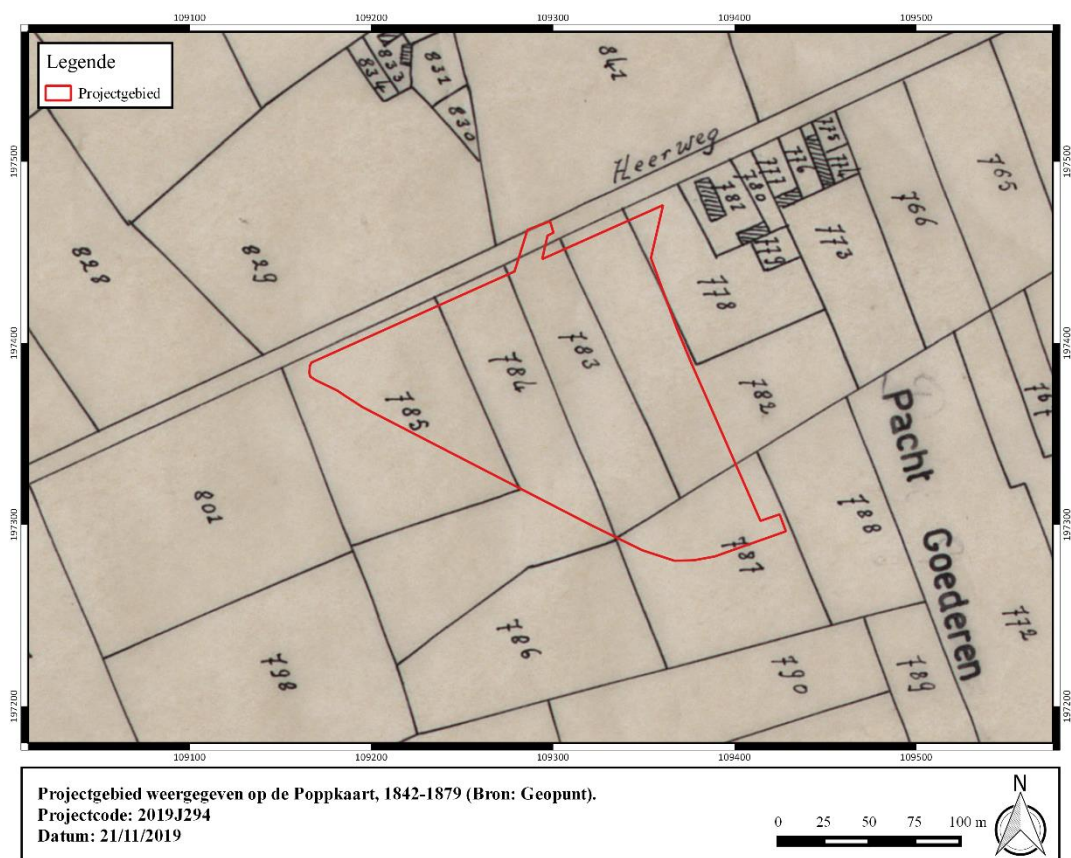

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1777 (Bron: Geopunt).

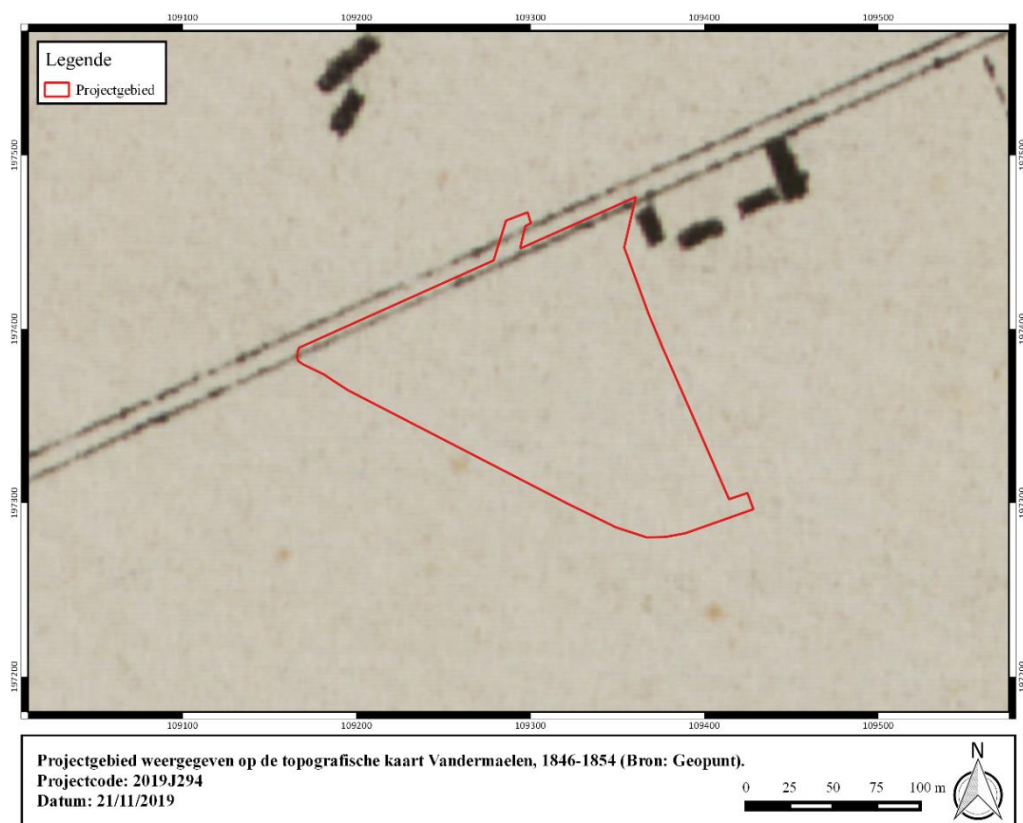

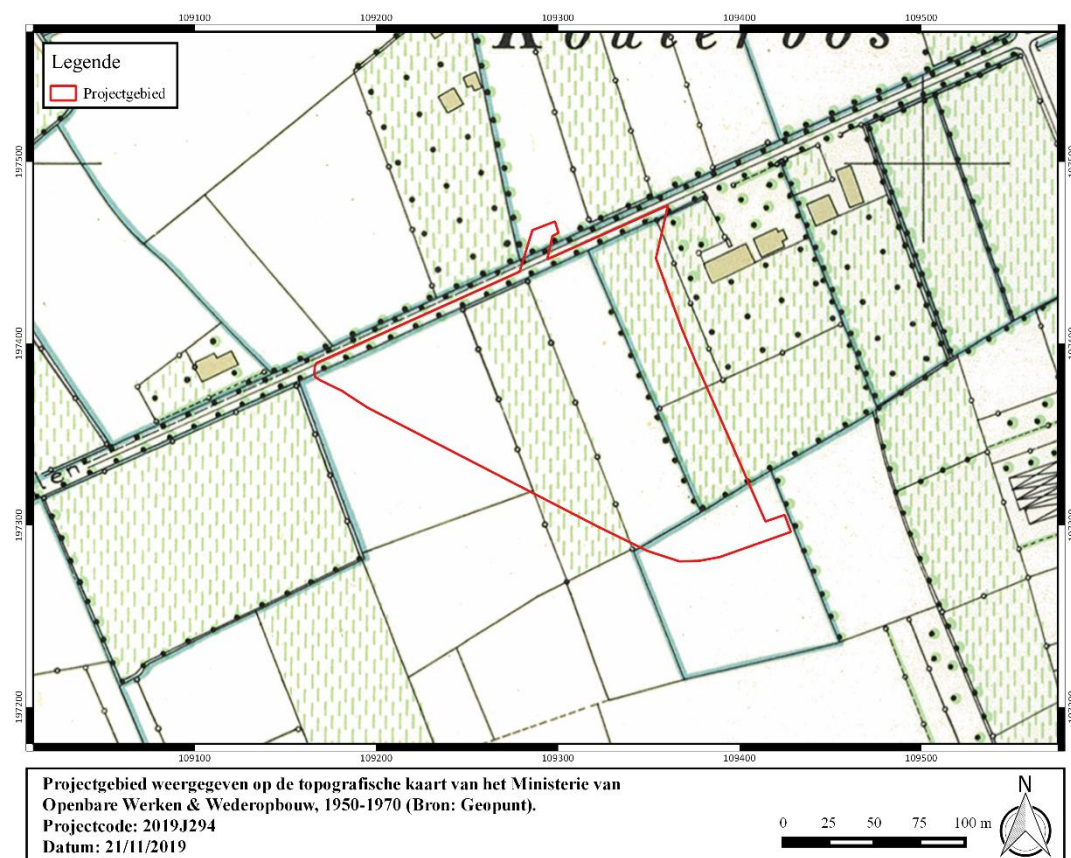
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart Vandermaelen, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

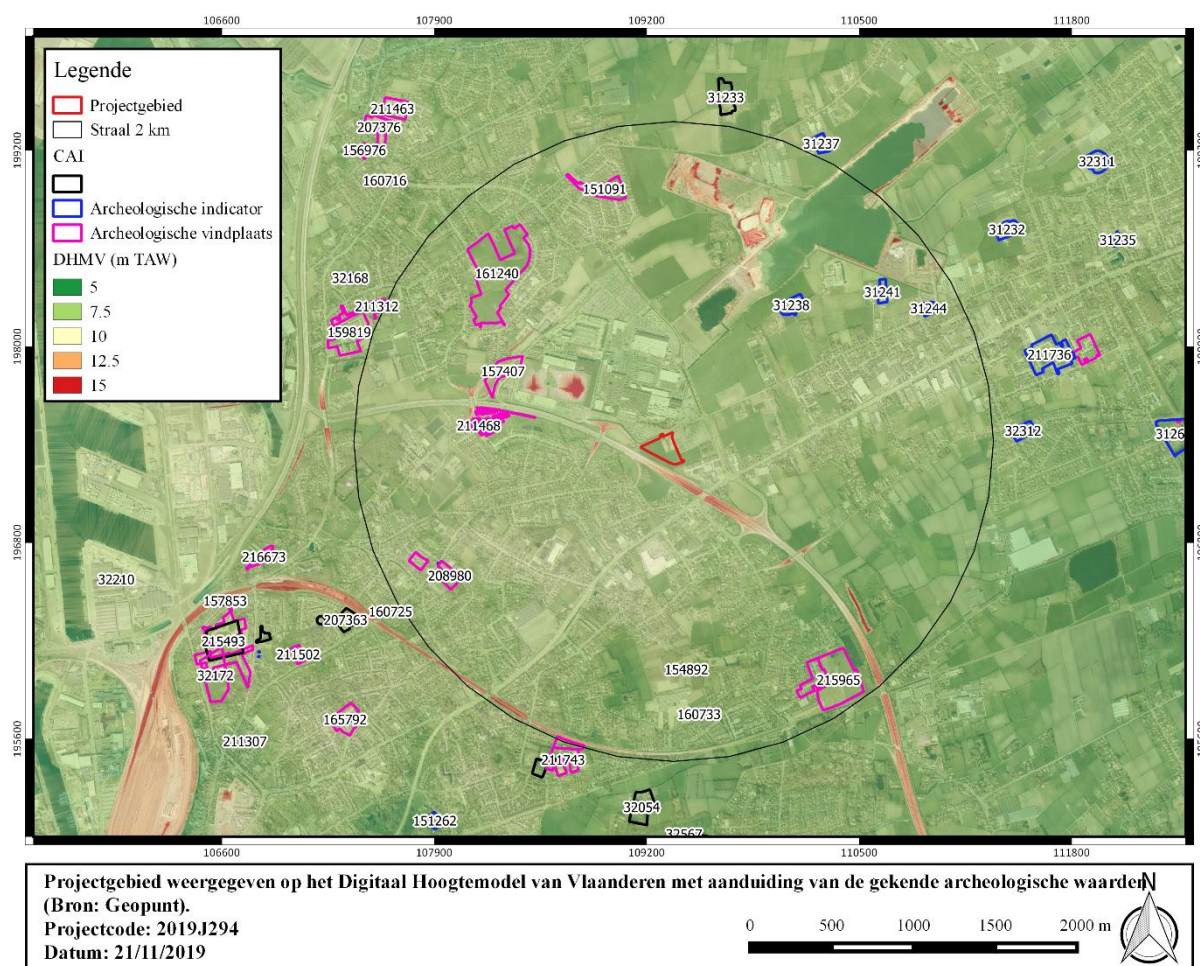
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970 (Bron: Geopunt).

1.4.2.3 Overzicht van de gekende archeologische waarden

De gekende waarden in de omgeving wijzen op menselijke aanwezigheid vanaf de steentijden. Bij verschillende onderzoeken ten noorden van het terrein, o.a. op percelen tussen de Muizelstraat en Wolfputstraat en Schansakker werden verspreide lithische artefacten ingezameld. Het grootschalig onderzoek aan de Wolfputstraat (CAI 161240) bracht eveneens sporen van menselijke aanwezigheid vanaf het finaal-neolithicum aan het licht. Deze aanwezigheid lijkt een continu karakter gehad te hebben waarbij eveneens funeraire structuren uit de metaaltijden, resten van artisanale activiteiten uit de Romeinse periode en sporen van bewoning in de middeleeuwen werden onderzocht. Eenzelfde beeld komt enigszins voor bij het onderzoek naar aanleiding van de aanleg van het nieuwe op- en afrittencomplex op de R4 ter hoogte van Schansakker (CAI 157407, CAI 165814 & CAI 211468). Ook hier werden losliggende fragmenten vuursteen gerecupereerd, hetgeen het vermoeden inzake de aanwezigheid van mensen in de omgeving tijdens de steentijden enigszins versterkt. Daarnaast werd eveneens een grafmonument uit de bronstijd herkend, maar ook sporen van bewoning uit de ijzertijd en vroege middeleeuwen.

Een opmerkelijke vondst tijdens de vlakdekkende opgraving was het aantreffen van een Duitse oefenloopgraaf uit WOI. Mogelijk kan dit oefenterrein in verband gebracht worden met het vliegveld ten noordoosten van het huidige onderzoeksgebied. Ook ten zuiden van het onderzoeksgebied, aan de Kasteelweg te Sint-Amandsberg werden resten van bewoning uit de metaaltijden en Romeinse landindeling in kaart gebracht (CAI 21173). De resultaten van het vlakdekkend onderzoek zijn nog in uitwerking. Op basis van de gekende waarden kan rondom het onderzoeksgebied uitgegaan worden van een quasi continue menselijke aanwezigheid sinds de steentijden waarbij er concrete aanwijzingen zijn voor bewoning vanaf de metaaltijden.

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de gekende archeologische waarden binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

Opgraving

151091	Opgraving (2007); Controle van werken (2011); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: hoeve - grachten, constructieresten van brug over gracht; in 2011 werd de hoeve zelf aan een onderzoek onderworpen. Bron: Stoops G., 2008. Oostakker, Oude Veldstraat 1, Het Maegher Goet, in: Archeologie in Gent 1997-2008. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2 nr. 2, 172-175.
161240	Opgraving (2013); NK: 15 meter Steentijd: enkele vuurstenen artefacten, afslagen, geretoucheerde afslagen. Finaal-neolithicum: ovale kringgreppel Late bronstijd / vroege ijzertijd: enkele circulaire structuren, mogelijk van funeraire aard Midden-Romeinse tijd: 13 houtskoolbranderskuilen

	Volle middeleeuwen: erfgreppelsysteem, deel uitmakend van een nederzetting uit de volle en late middeleeuwen –verschillende kuilen paalkuilen die behoren tot bijgebouwen – 15-tal paalkuilen die wellicht de wand van een hoofdgebouw vormen – waterputten – aardewerk - Boerderijerven afgebakend met greppels. Middeleeuwen: sporencluster van ten minste 9 greppels; mogelijk in verband te brengen met artisanale activiteit Nieuwste tijd: systeem van recente afwateringsgreppels, in verband te brengen met het natuurlijk moeras "muijst" dat zich op deze laagte bevond. In 2 greppels werd laatmiddeleeuws aardewerk gevonden (residueel?) Bron: Bruggeman J., Cléda B., Reyns N. 2017: Archeologische opgraving Oostakker-Muizenstraat/ Wolfspuutstraat, Temse.
211468	Opgraving (2014); NK: 15 meter Steentijd: gebroken klingfragment Bronstijd: kringgreppel Ijzertijd: huisplattegrond Vroege middeleeuwen: huisplattegrond en bijgebouw. Enkele spiekers behoren mogelijk ook tot deze periode. Nieuwe tijd: greppels en grachten 20e eeuw: Duitse gevechtssloopgraaf, deel uitmakend van een oefenterrein Bron: Herreman D. 2014: Archeologisch onderzoek Oostakker R4 Eksaarderijweg, Ruben Willaert Rapport 79, Sijsele.

Mechanische prospectie

157407	Mechanische prospectie (2011); NK: 15 meter Late middeleeuwen: grachten, greppeltjes en ploegsporen die in verband kunnen gebracht worden met oude landbouwpraktijken. Bron: Ameels V. 2011, Proefsleuvenonderzoek te Oostakker-Schansakker, VIOE-rapportage.
165814	Mechanische prospectie (2013); NK: 15 meter Romeinse tijd: Plattegrond van een éénschepig gebouw. Daarnaast nog verspreid handgevormd aardewerk in deze zone. Nieuwe tijd: perceelsindeling, grachten en greppels. De patronen bevestigen deze zichtbaar op historische kaarten. Bron: Herreman D. 2013: Archeologisch vooronderzoek R4 Schansakker, Ruben Willaert rapport 57, Sijsele.

208980	Mechanische prospectie (2014); NK: 15 meter Nieuwe tijd: greppels, die ook op historische kaarten staan afgebeeld. Nieuwste tijd: greppels, kuilen en paalkuilen Bron: Reyns N., Cléda B., Claessens L. 2015: Archeologisch vooronderzoek Oostakker (Gent) - Krijtstraat, Rapporten All-Archeo bvba 249, Temse.
211465	Mechanische prospectie (2013); NK: 15 m Onbepaald: greppels en kuilen, paalkuilen. Geen datering mogelijk wegens gebrek aan vondsten of structuren. Bron: De Cleer S., Van Remoorter O., Cornelis L., Vanden Bitte J., 2013. Archeologische prospectie met ingreep in de bodem, Gent, Beelbroekstraat, Verkaveling 'Achtendries' Fase 1, BAAC Vlaanderen rapport nr. 73, Gent.
211667	Mechanische prospectie (2015); NK: 15 meter Onbepaald: gracht en kuil Bron: Vander Ginst V., Smeets M. 2015: Het archeologisch vooronderzoek aan De Ratte te Oostakker, Archeo-rapport 316, Kessel-Lo.
211743	Mechanische prospectie (2014); NK: 15 m Metaaltijden: twee vierpalige spiekers. Bronstijd: sporen van een hoofdgebouw. Ijzertijd: sporen van een bijgebouw. Romeinse tijd: twee greppels waarvan een met Romeins aardewerk. Nieuwste tijd: greppels. Bron: Hertoghs S., Vander Cruyssen M., 2014. Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Gent, Sint-Amandsberg, Kasteelwegel, BAAC Vlaanderen Rapport 112, Gent.
215965	Mechanische prospectie (2016); NK: 15 m Nieuwe tijd: greppels, spitsporen, ploegsporen. Nieuwste tijd: paalsporen van serres. Bron: Coremans L., Bruggeman J. & Reyns N., 2017. Archeologienota Oostakker (Gent) - Veldekensstraat. Verkaveling Achtendries fase 2, Rapporten All-Archeo bvba 317, Temse.

II. Archeologische indicatoren

Controle van werken

160727	Controle van werken (2010); NK: 15 meter Nieuwe tijd: parallelle lineaire sporen; wellicht karresporen van een wegtracé
160733	Controle van werken (2011); NK: 15 m Onbepaald: karresporen (oud wegtracé). Er werd geen dateerbaar materiaal aangetroffen, wel aangegeven op de Ferrariskaart en de Atlas der Buurtwegen. Bron: Stoops G., 2011. Sint-Amandsberg en Oostakker: wegwaarnemingen, in: Archeologisch onderzoek in Gent 2002-2011. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent reeks 2, nr. 5, 180-187.

Luchtfotografie

154892	Luchtfotografie (1992), Boring; NK: 150 m Onbepaald: circulaire structuur met diameter van ca. 25 m. Bron: Bourgeois J. e.a., 1999. Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormige structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen. III. Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks, nr. 7.
--------	---

Onbepaald

31238	Onbepaald; NK: 150 m 16 ^{de} eeuw: site met walgracht. Rechthoekig grondplan en slechts drie zijden met een gracht begrensd. Er werden vijf gebouwen en een poortgebouw opgemerkt. Tevens een munt aangetroffen met een afbeelding van Napoleon III te dateren uit 1855. De oudste afbeelding dateert van 1593 maar een oudere datum niet uit te sluiten. Bron: Cardon D., 1992. Archeologisch onderzoek in het noordelijk deel van de gemeente Lochristi (Oost-Vlaanderen): prospectie-analyse-synthese, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent.
31241	Onbepaald; NK: 150 m 16 ^{de} eeuw: site met walgracht. Er werd echter geen enkel spoor van een walgracht teruggevonden. De oudste afbeelding dateert van 1593 maar een oudere datum niet uit te sluiten. De walgracht is verdwenen eind 18 ^{de} – begin 19 ^{de} eeuw.

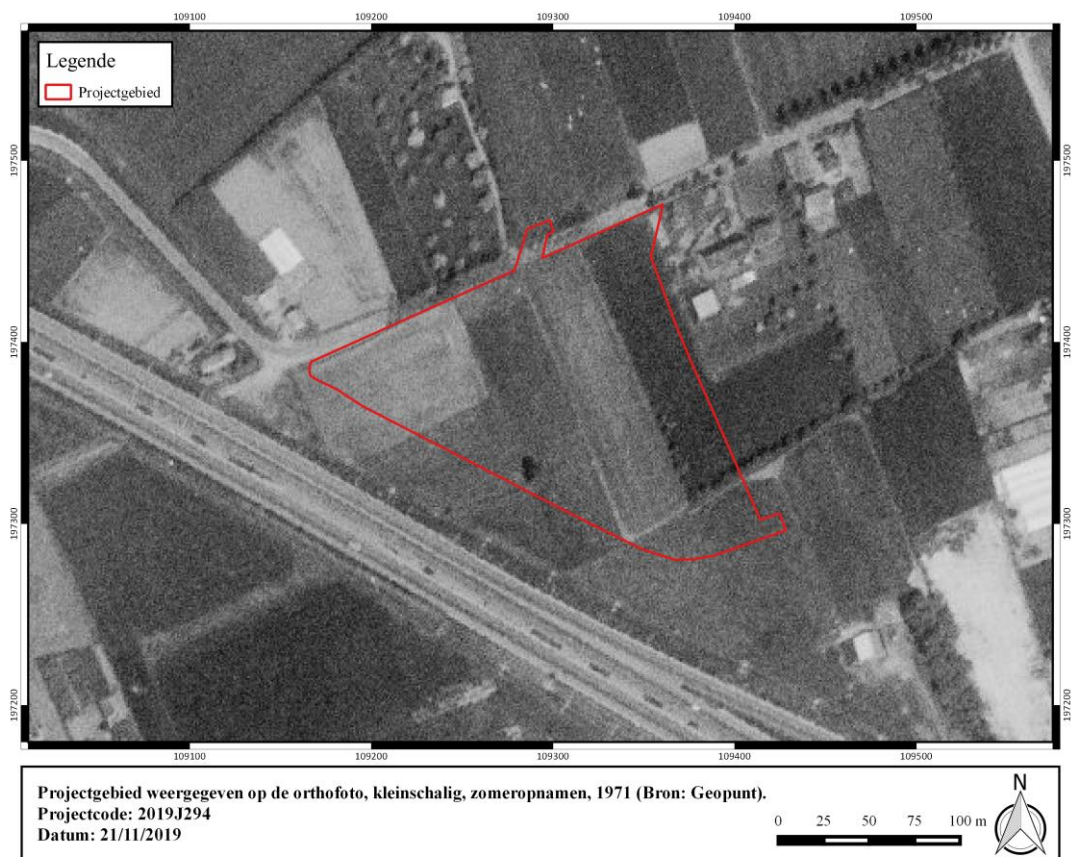
	Bron: Cardon D., 1992. Archeologisch onderzoek in het noordelijk deel van de gemeente Lochristi (Oost-Vlaanderen): prospectie-analyse-synthese, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent.
31244	Onbepaald; NK: 150 m 18de eeuw: hoeve met duiventil. Bron: Cardon D., 1992. Archeologisch onderzoek in het noordelijk deel van de gemeente Lochristi (Oost-Vlaanderen): prospectie-analyse-synthese, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent.

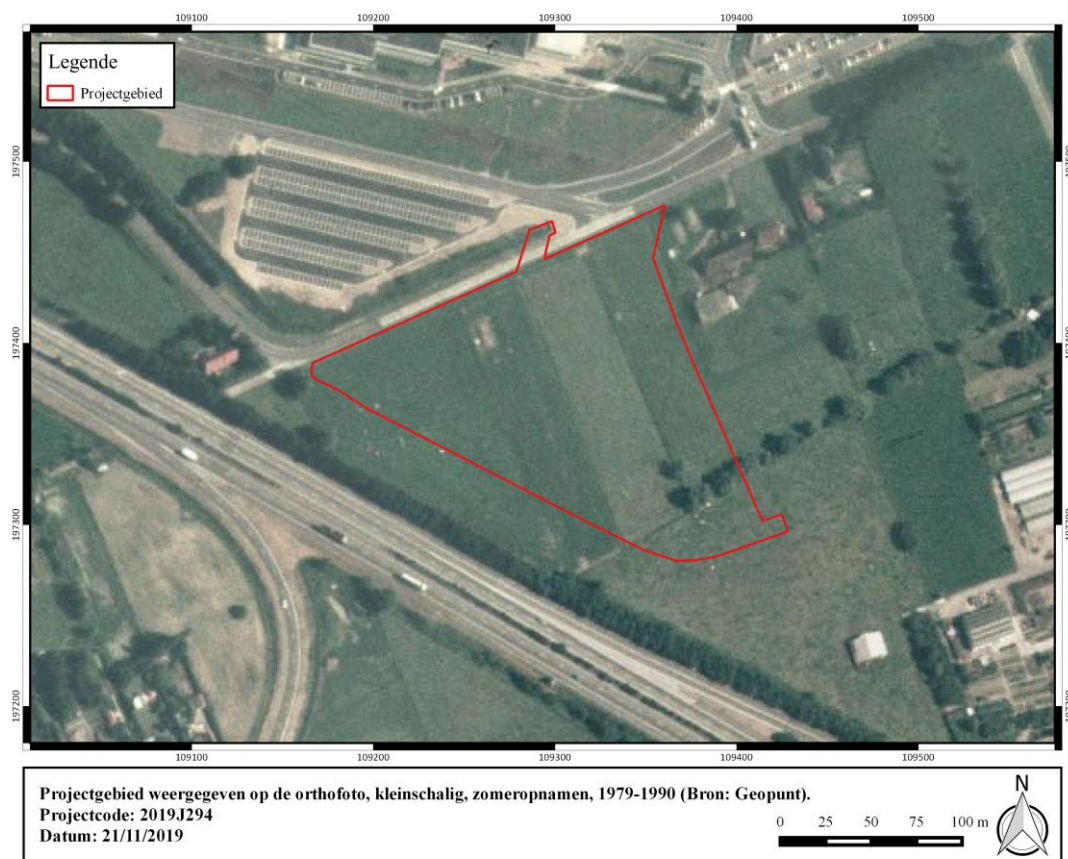
1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

Het projectgebied is doorheen de jaren op enkele luchtfoto's vastgelegd. De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia.

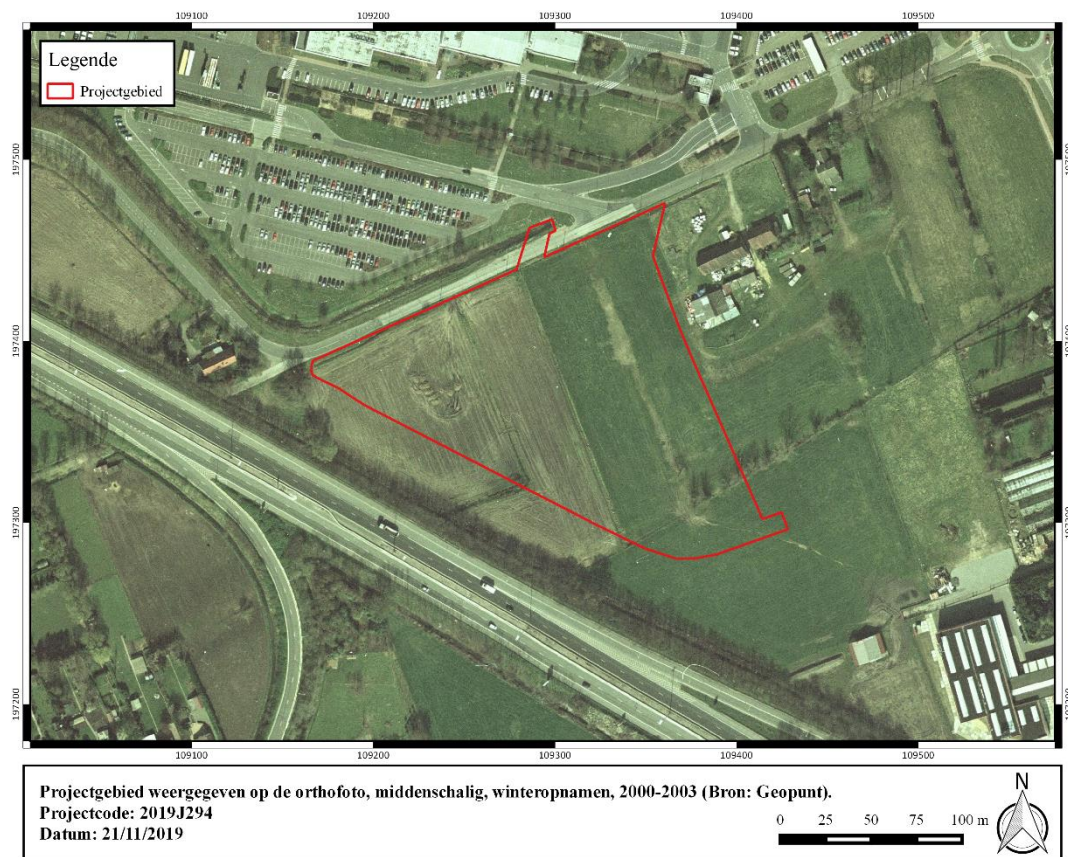
De eerste beschikbare luchtfoto dateert uit 1971. In deze periode lijkt het westelijk deel van het projectgebied in gebruik te zijn geweest als akkerland, het oostelijk deels als graszone. Deze situatie blijft tot de orthofoto van 2008 ongewijzigd. Centraal is nog duidelijk het restant waar te nemen van de noord-zuid georiënteerde waterloop die was waar te nemen op de Ministeriekaart. In 2008 werd de parkeergelegenheid ten oosten van het plangebied aangelegd. Vermoedelijk kwamen de taluds in het oostelijk deel van het terrein tot ontwikkeling door grondwerken die gepaard gingen met de aanleg van deze parkeergelegenheid. Op de orthofoto van 2008 is te zien dat de noordoostelijke zone van het plangebied als werfzone is ingericht. De impact van deze werfinrichting op de bodemgesteldheid is op heden ongekend. Het overige gedeelte van het terrein blijft in gebruik als akker. In 2016 werd in het noordoostelijk deel van het onderzoeksgebied een verharde toegangsweg aangelegd. Deze staat in verbinding met de parking ten oosten van het onderzoeksterrein.

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

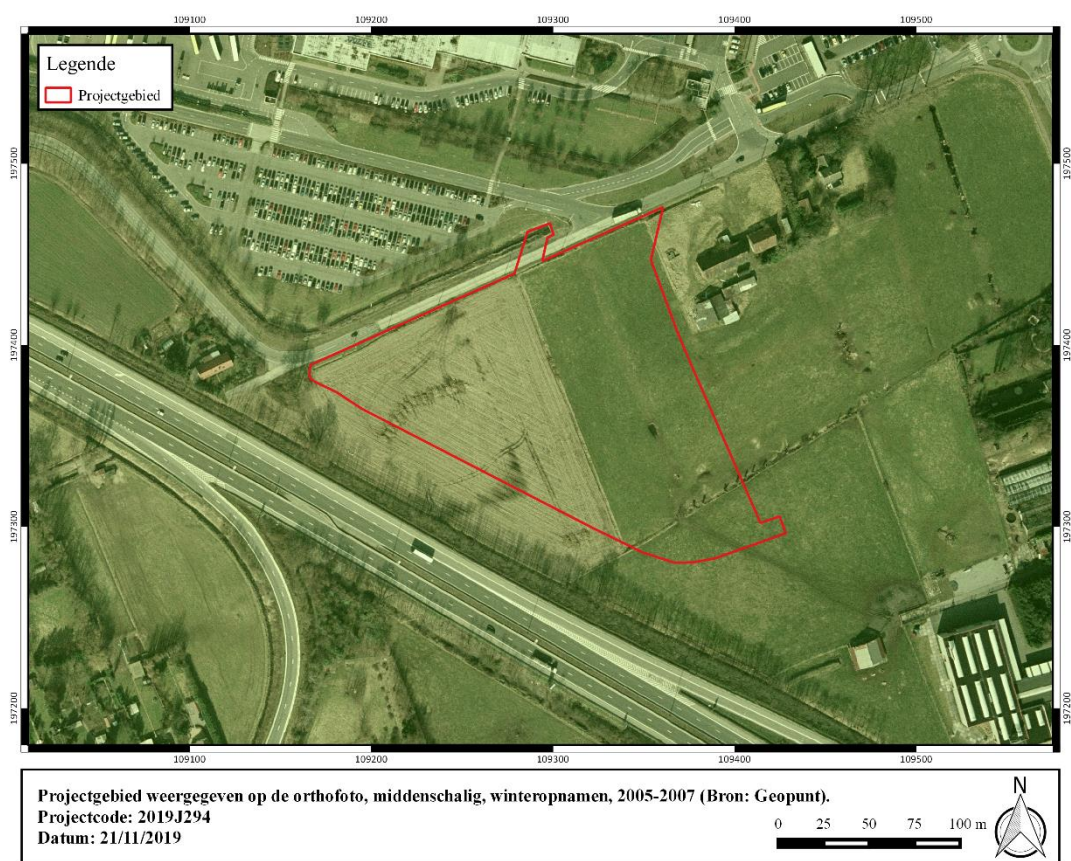

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

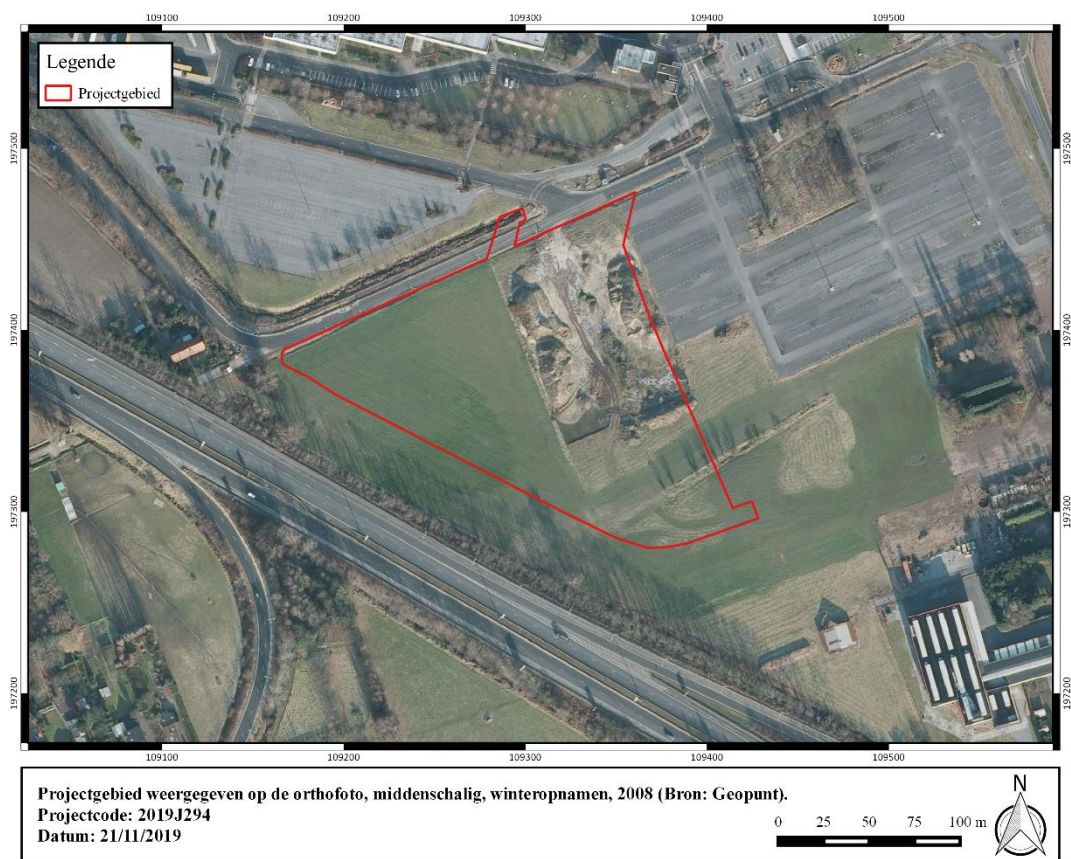

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

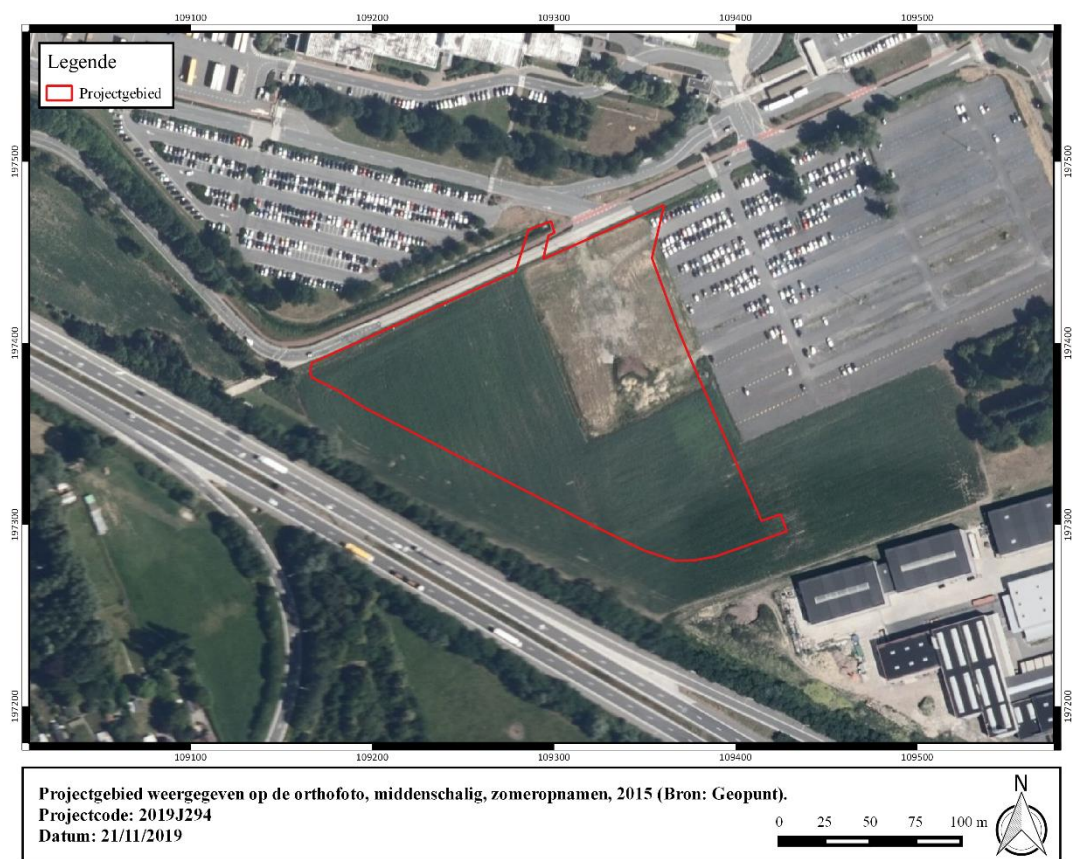

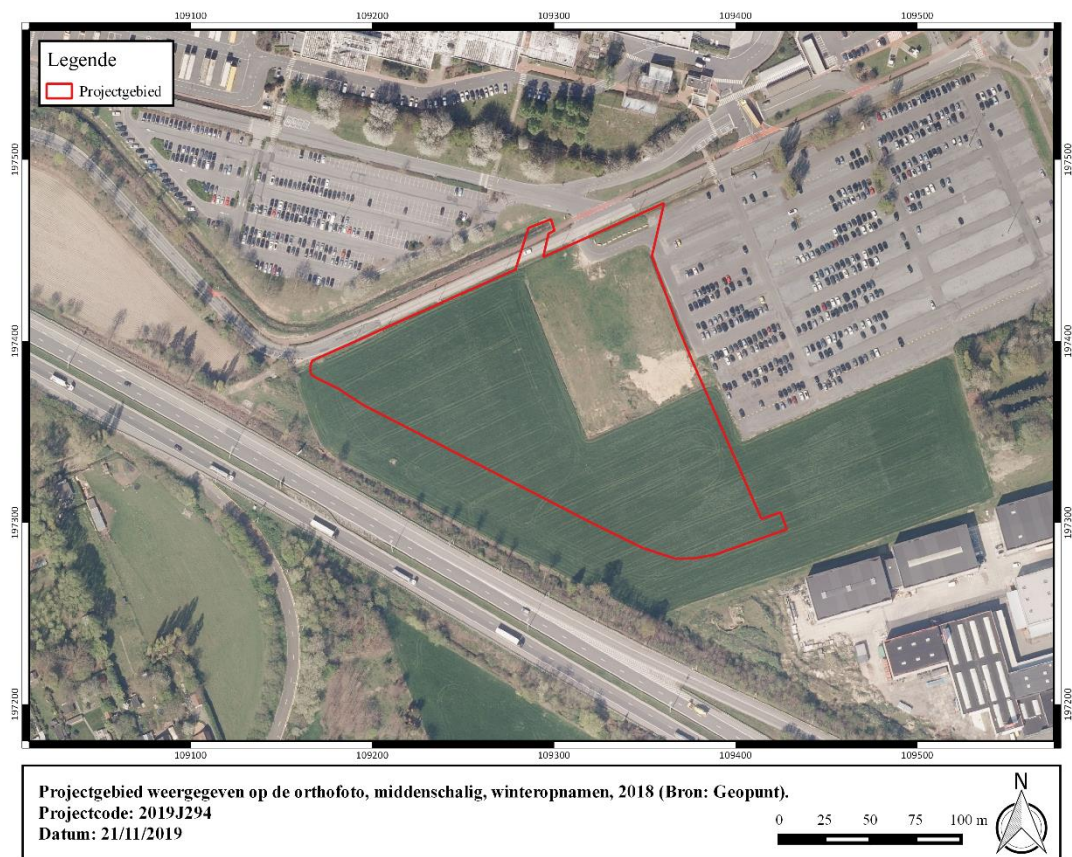
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2005-2007 (Bron: Geopunt).

Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt).

Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).

1.4.2.5 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en cultureel kader

In de directe en ruime omgeving van het plangebied zijn enkele beschermde gehelen vastgesteld. Hieronder worden de meest noemenswaardige gehelen kort besproken.

Op 1 km ten zuidoosten situeert zich het Kasteel Achtendries. Het kasteel, ook kasteel Voorde geheten, zou opklimmen tot de late middeleeuwen. ‘Achtene’ zou gekoppeld zijn aan een herenhoeve op de Achtendries daterend van voor 630. Oorspronkelijk was de hoeve omwald en was een toegangsdreef aanwezig die in verbinding stond met het hof van Achtene. Het enige wat nu overblijft is een ronde gemetste bakstenen hekpijlen.⁴ Op zo’n 1,2 km ten zuidwesten van het plangebied bevindt zich de als monument beschermde parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw van de Kleine Bareel. De parochiekerk werd in 1930 opgericht naar het ontwerp van Valentin Vaerwijck. De Oude Bareel was een dunbevolkte wijk in Oostakker. Pas in de tweede helft van de 18de eeuw nam het bevolkingsaantal toe waardoor deze voor religieuze diensten en onderwijs aangewezen was op Oostakker of Sint-Amandsberg. Om die reden werd de nieuwe parochiekerk Oude Bareel opgericht.⁵

Het als landschap beschermde executieoord van Oostakker bevindt zich op ca 1 km ten noorden van het onderzoeksterrein. Het is gelegen aan het munitiedepot van het Belgische leger dat in 1938-1939 werd opgericht. In 1942 kreeg de Duitse bezetter het depot in handen. Vanaf 1943 werd het domein gebruikt om executies uit te voeren. Nadat de slachtoffers voor een aarden wal werden gefusilleerd, werden de lichamen ter plaatse begraven. In 1944 was het munitiedepot in het bezit van het Britse leger. Vanaf dan vonden meerdere herdenkingsplechtigheden plaats. In 1845 kwam het opnieuw in handen van het Belgische leger. De oprichting van het gedenkingsoord vond plaats vanaf 1950. Koning Boudewijn huldigde het oord als een koninklijk monument in.⁶

Zo’n 1,4 km ten noorden ligt de hoeve ’t Maegher Goet, samen met de omgeving beschermd als dorpsgezicht en monument. De vroegste vermelding van het Goet dateert van 1577.⁷ Op 1,5 km ten westen van het plangebied is het bedevaartsoord Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes gelegen. Samen met de omgeving is dit beschermd als dorpsgezicht. Ze werd aangelegd in 1874 in opdracht markgravin de Courtebourne. De aanleiding voor de oprichting van het oord was de bouw van een modisch aquarium in de vorm van een rots. Op vraag van de pastoor Moreels werd een Mariabeeld in de rots geplaatst. Geleidelijk aan werd het park van kasteel Slotendries opengesteld voor wie Maria wilde vereren. In 1875 was Pieter De Rudder miraculeus genezen en kreeg de plaats een grote vermaardheid als het zogenaamde bedevaartsoord van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes-Oostakker. De markgravin stelde alles in de praktijk om dit oord uit te bouwen.⁸ Binnen het oord is onder andere de basiliek Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes en de Sint-Victorresidentie van de paters-jezuïeten gelegen. Deze gehele zijn beschermd als monument. Ze werden gebouwd in 1875-1877 naar het ontwerp van E. Van Hoecke-Peeters.⁹

⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Kasteel Achtendries* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/26687>

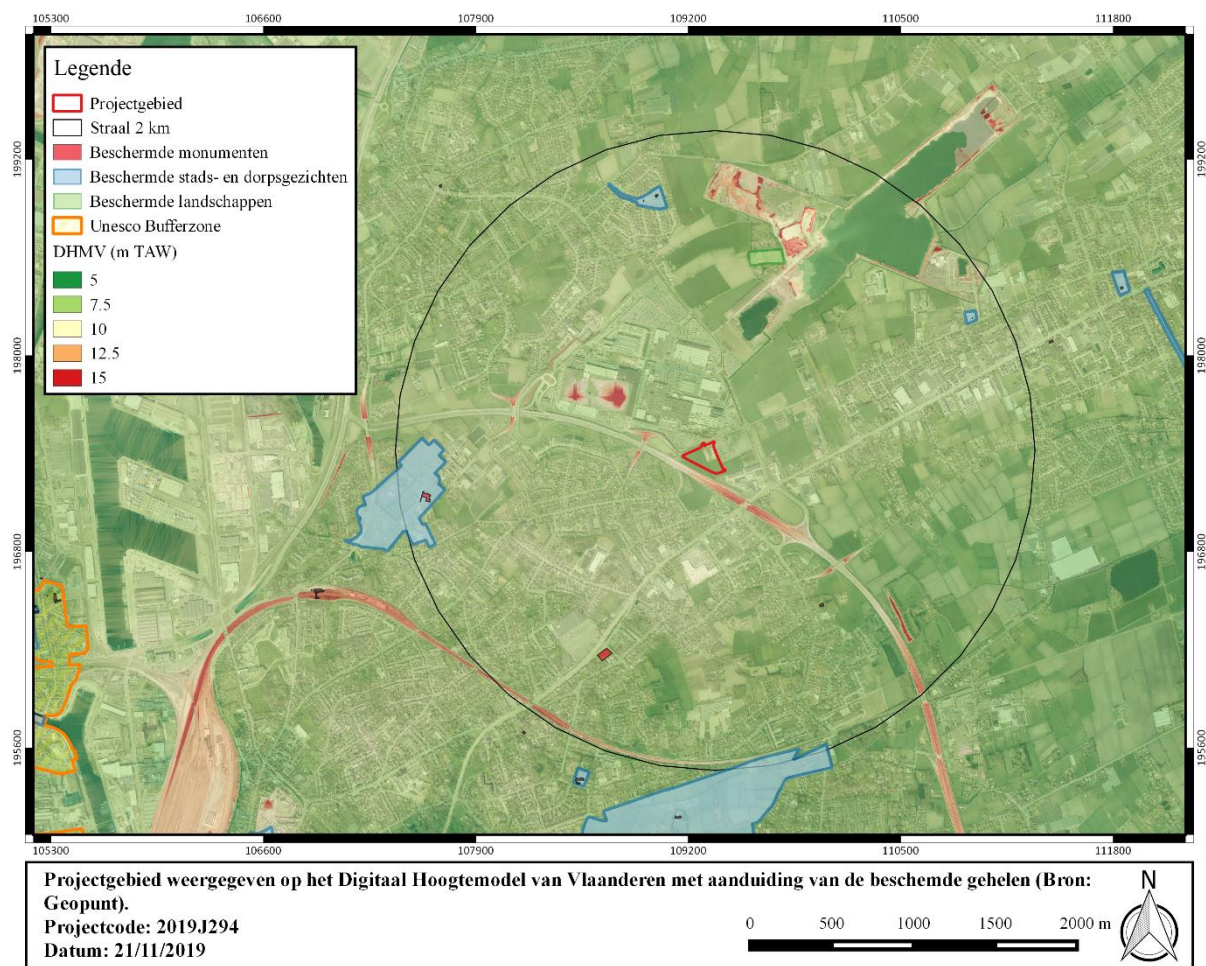
⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw van de Oude Bareel* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/26720>

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Executieoord* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/301525>

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Hoeve 't Maegher Goet* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/26670>

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Omgeving bedevaartsoord Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/301349>

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Basiliek Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/26677>

Figuur 32: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de beschemde gehelen (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwbouwproject aan de Smalleheerweg te Oostakker, deelgemeente van Gent. De geplande werken omvatten de realisatie van een nieuwbouw met kelder, bijhorende wegenis, parkeerplaatsen en groenaanleg. De geplande werken omvatten een gecombineerde oppervlakte van ca. 2,45 ha.

Landschappelijk gezien is Oostakker gelegen in de zandstreek binnen de Vlaamse Vallei. De Quartairgeologische kaart geeft dan ook een profielopbouw weer van laat-Pleistocene tot vroeg-Holocene eolische afzettingen die rusten op fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan. Het terrein wordt omsloten door de R4, N70 en Smalle Heirweg. In het noordwesten grenst het plangebied aan de ingebuisde Westledebeek. De huidige loop van deze beek is duidelijk antropogeen van aard. Vermoedelijk dient de loop van de beek ten noordwesten van het onderzoeksgebied gelokaliseerd te worden en kan de oudere loop geassocieerd worden met het Sdp-polygoon op de bodemkaart. Het terrein bevindt zich op de noordelijke flank van een lichte oost-west gerichte dekzandrug, waarop ook de dorpskern van Lochristi zich heeft ontwikkeld langs de Antwerpse Steenweg. De opmerkelijke kruisvorm die duidelijk zichtbaar is op het DHMV ten noordoosten van het onderzoeksgebied betreft een Duits vliegveld uit WOI. Op het lokale hoogtemodel is te zien hoe het oostelijk deel van het onderzoeksgebied merkbaar is opgehoogd. De impact van deze ophoging op het bodemarchief is ongekend. De bodemkaart biedt hierin geen inzicht. Het grootste deel van het onderzoeksgebied staat gekarteerd als een matig natte Postpodzolbodem waarbij het oorspronkelijk bodemprofiel grotendeels is herwerk en de oorspronkelijke Podzol is vermengd met de ploeglaag. In de eerste plaats zal een landschappelijk bodemonderzoek de bewaringsomstandigheden van archeologisch erfgoed moeten evalueren. Mogelijk is een deel van het terrein verstoord.

Oostakker gaat terug op een uitbating door de Sint-Baafs-Abdij. Het terrein bevindt zich echter buiten de eigenlijke kern van het dorp en situeert zich ter hoogte van de gemeentegrens met Lochristi. Het beeld van de Ferrariskaart wijst inderdaad op een open en agrarisch karakter van het onderzoeksgebied en de omgeving. Zowel het verloop van de huidige Smalle Heirweg en Antwerpse Steenweg zijn reeds afgebeeld. Binnen de grenzen van het onderzoeksgebied is geen bebouwing afgebeeld. Ten noordoosten van het plangebied, ter hoogte van de huidige parking, zijn verschillende hoevegebouwen waar te nemen. Aan deze situatie verandert zo goed als niets tot in de jaren '80 van de vorige eeuw, wanneer de infrastructuur van de Volvo assemblagefabriek tot ontwikkeling komt. De voorbije decennia wordt deze infrastructuur gevoelig uitgebreid in de zone die wordt omsloten door de Smalle Heirweg, de Drieselstraat en de Eksaardse Rijweg. Het projectgebied zelf blijft in gebruik als landbouwgrond. Pas op het luchtbeeld van 2008 is te zien hoe op het noordoostelijke deel van het terrein grondwerken aan de gang zijn. De opgeworpen taluds zijn op heden begroeid met gras en jonge bomen.

De gekende waarden in de omgeving wijzen op menselijke aanwezigheid vanaf de steentijden. Bij verschillende onderzoeken ten noorden van het terrein, o.a. op percelen tussen de Muizelstraat en Wolfputstraat en Schansakker werden verspreide lithische artefacten ingezameld. Het grootschalig onderzoek aan de Wolfputstraat (CAI 161240) bracht eveneens sporen van menselijke aanwezigheid vanaf het finaal-neolithicum aan het licht. Deze aanwezigheid lijkt een continu karakter gehad te hebben waarbij eveneens funeraire structuren uit de metaaltijden, resten van artisanale activiteiten uit de Romeinse periode en sporen van bewoning in de middeleeuwen werden onderzocht. Eenzelfde beeld komt enigszins voor bij het onderzoek naar aanleiding van de aanleg van het nieuwe op- en afrittencomplex op de R4 ter hoogte van Schansakker (CAI 157407, CAI 165814 & CAI 211468). Ook hier werden losliggende fragmenten vuursteen gerecupereerd, hetgeen het vermoeden inzake de aanwezigheid van mensen in de omgeving tijdens de steentijden enigszins versterkt. Daarnaast

werd eveneens een grafmonument uit de bronstijd herkend, maar ook sporen van bewoning uit de ijzertijd en vroege middeleeuwen. Een opmerkelijke vondst tijdens de vlakdekkende opgraving was het aantreffen van een Duitse oefenloopgraaf uit WOI. Mogelijk kan dit oefenterrein in verband gebracht worden met het vliegveld ten noordoosten van het huidige onderzoeksgebied. Ook ten zuiden van het onderzoeksgebied, aan de Kasteelweg te Sint-Amandsberg werden resten van bewoning uit de metaaltijden en Romeinse landindeling in kaart gebracht (CAI 21173). De resultaten van het vlakdekkend onderzoek zijn nog in uitwerking. Op basis van de gekende waarden kan rondom het onderzoeksgebied uitgegaan worden van een quasi continue menselijke aanwezigheid sinds de steentijden waarbij er concrete aanwijzingen zijn voor bewoning vanaf de metaaltijden.

Op basis van de beschikbare gegevens dient ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan te worden van een beduidend archeologisch potentieel. De beschikbare gegevens van het bureauonderzoek wijzen vooral op een trefkans inzake resten van bewoning, begraving en artisanale activiteiten vanaf het neolithicum. De meest geschikte onderzoeksmethode met betrekking tot deze verwachting is een proefsleuvenonderzoek. De vondst van verschillende vuurstenen artefacten kan ook wijzen op menselijke aanwezigheid in oudere fasen van de steentijden. Onderzoek heeft aangetoond dat deze hoger gelegen zandruggen een zekere aantrekkingskracht hadden op rondtrekkende groepen jager-verzamelaars. In de eerste plaats dient een landschappelijk bodemonderzoek de bodemopbouw en bewaringscondities te evalueren. Hoewel de bodemkaart het grootste deel van het onderzoeksgebied karteert als een herwerkte Podzolbodem kan niet uitgesloten worden dat het bodemprofiel lokaal nog beter is bewaard. Mocht uit de waarnemingen van het landschappelijk bodemonderzoek blijken dat, tegen de verwachting in, de bewaringscondities m.b.t. steentijd gunstig zijn dienen relevante bodemhorizonten bemonsterd te worden in een verkennend grid. In het geval van een positieve staalname dient dit onderzoek aangevuld te worden met een waarderend booronderzoek of proefputten. Na eventueel noodzakelijke onderzoeken in functie van artefactensites is een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte methode om eventueel aanwezige resten van bewoning in kaart te brengen.

2 Bibliografie

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2019: *Basiliek Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/26677> (geraadpleegd op 24 oktober 2019).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2019: *Executieoord* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/301525> (geraadpleegd op 24 oktober 2019).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2019: *Hoeve 't Maegher Goet* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/26670> (geraadpleegd op 24 oktober 2019).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2019: *Kasteel Achendries* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/26687> (geraadpleegd op 24 oktober 2019).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2019: *Omgeving bedevaartsoord Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/301349> (geraadpleegd op 24 oktober 2019).

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2019: *Oostakker* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14011> (geraadpleegd op 24 oktober 2019).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2019: *Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw van de Oude Bareel* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/26720> (geraadpleegd op 24 oktober 2019).

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

VAN RANST E. & SYS C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*. Universiteit Gent.

